

Vysoká škola CEVRO Institut

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Petr Čulík

Praha 2016

Vysoká škola CEVRO Institut
Katedra bezpečnostních studií

Soupeření o zdroje: Hrozby a dostupnost stávajících zdrojů

Bc. Petr Čulík

Studijní program: Veřejná správa
Studijní obor: Bezpečnostní studia
Vedoucí práce: RNDr. Pavel Štalmach

Diplomová práce

Praha 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně, uvedl v ní všechny použité prameny a zdroje a v textu řádně vyznačil jejich použití.

V Praze 11/1/2016

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji RNDr. Pavlovi Štalmachovi za odborné vedení práce, poskytování užitečných rad a materiálních podkladů.

Resumé

Základní výzkumnou otázkou jest, v čem si jsou podobné a v čem se liší klíčové analytické zdrojové studie. Práce je koncipována jako komparace klíčových analytických studií. První část práce se věnuje širšímu úvodu do tzv. zdrojové problematiky. Druhá část práce bude již věnována konkrétnější komparaci jednotlivých analytických studií. Zajímalo mě, v čem se přístupy jednotlivých zemí a civilizací liší, co mají společného, jak na problematiku nahlízejí a jaké si stanovují cíle.

Klíčová slova

Exportní restrikce, importní restrikce, volný obchod, politika 3R, strategické zájmy.

Resumé

The main research point of this thesis is to tell in which parts are the most important strategic resource studies different to each other and in which parts are similar or comparable to each other. The first part of the thesis is devoted to the introduction to resource struggle problemacy. The second part of this thesis is the actual comparison of the most important analytic resource studies. I compared the national approaches and civilisation differences as well.

Key words

Export restrictions, import restrictions, free market, 3R policy, strategic interests.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Světový kontext zdrojové politiky EU: iniciativy a přístupy G20, WTO a OECD.....	4
2.1 Geostrategie a ekonomika globálního nedostatku surovin.....	4
2.1.1 Stření východ je bohatý na ropu / Čína vlastní vzácné nerosty.....	7
2.1.2 Důvody aplikace exportních restrikcí a dopady této politiky.....	7
2.1.3 Klíčové myšlenky za aplikací exportních restrikcí.....	7
2.1.4 Důsledky exportních restrikcí v podobě ohýbání trhu.....	8
2.2 Přístupy a iniciativy OECD.....	9
2.2.1 Guidelines OECD pro kontrolu spolehlivých dodávek nerostů z oblastí postižených konflikty a z tzv. vysoce rizikových oblastí.....	10
2.3 Přístupy a iniciativy G20 a G8.....	11
2.4 Přístupy a iniciativy WTO.....	13
2.5 Porovnání přístupů OECD, G20, G8 a WTO.....	14
2.6 Historický milník – žaloba na půdě WTO.....	15
3. Výzvy Evropské Unie v problematice surovinové bezpečnosti.....	17
3.1 Iniciativa k nerostným surovinám a jiné studie, eurounijní přístup k domácí i zahraniční surovinové bezpečnosti.....	18
3.1.1 Vnější rozměr.....	18
3.1.2 Domácí rozměr.....	20
3.1.3 Cíle, které mají být ve druhém a třetím pilíři splněny do roku 2020.....	23
3.2 Dobrá koordinace – zásadní podmínka správné surovinové strategie.....	23

3.3 Přístup jednotlivých zainteresovaných stran v Evropské Unii.....	25
3.4 Pozice a přístup České Republiky.....	27
4. Sekundární suroviny v ČR.....	28
5. Globální obchod, burzy surovin, mezinárodní a národní organizace.....	30
5.1 Přední globální surovinové kartely.....	31
6. Světové a regionální zdrojové prognózy	35
7. Energetická a surovinová politika ČR.....	36
8. Energetická koncepce České Republiky.....	38
9. Energetická politika Evropské Unie.....	40
10. Trvale udržitelný rozvoj a hospodaření se zdroji surovin.....	41
10.1 Jsou surovinové zdroje vyčerpatelné či nevyčerpatelné.....	42
11. Čínský přístup k problematice surovinových zdrojů.....	45
11.1 Z exportérů se stali importéři.....	45
11.2 Čína platí za ropu ne jen penězi.....	47
11.3 Finanční zájmy jsou tradičně na prvním místě.....	49
12. Závěr.....	50
13. Seznam použitých zdrojů.....	53
14. Obrazová příloha.....	56
15. Schválené zadání kvalifikační práce.....	67

1. Úvod

Téma soupeření o zdroje, dostupnost jednotlivých zdrojů a s tím spojené hrozby jsem si zvolil proto, že ho považuji za zcela aktuální a zároveň i nadčasové. Bylo vždy aktuální a vždy také aktuální bude. Lidé na všech kontinentech již od nepaměti potřebovali pro svoji existenci různé zdroje, suroviny. Za zdroji se stále stěhovali a válčili o ně s těmi, kteří si je také nárokovali. Můžeme tvrdit, že málo co je na našem světě normálnější a přirozenější než válčení o zdroje. Pod slovem zdroje se skrývá široká škála věcí. Můžeme tak uvažovat o pitné vodě, zemědělské půdě, nerostném bohatství v širokém slova smyslu nebo třeba i o špičkových odbornících a vědcích. Dochází-li někde k tzv. „odlivu mozků“ dochází vlastně k odlivu jednoho ze základních zdrojů rozvoje společnosti. V této práci se pokusím téma pojmut jako celek s prioritním zaměřením na zdroje nerostné. V době kdy továrny chrlí obrovské množství výrobků každý den, je zcela nezbytné mít z čeho vyrábět a také mít dostatek elektřiny a pohonných hmot. Ozubená kola ekonomiky jsou zcela závislá na plynulém a bezpečném přísunu jednotlivých poptávaných zdrojů. Zdroje jsou tudíž něco, za co má cenu válčit. Pro západní civilizaci bude tudíž velice důležité mít schopné a expedičně orientované armády. Státy, které budou prohrávat souboj o zdroje, budou nevyhnutelně chřadnout. Obyvatelstvo bude chudnout a bude se znatelně snižovat porodnost. Státy a regiony, které budou zdrojově zabezpečeny, budou na sobě pozorovat ekonomický rozvoj, nárůst porodnosti a zvyšování svého vlivu v zahraničněpolitických věcech.

Zcela zásadní roli ne jen při dobývání ale i při využívání jednotlivých zdrojů budou hrát technologie. Je důležité rozvíjet ne jen naši schopnost zdroje najít a efektivně těžít ale zároveň je třeba rozvíjet schopnost tyto zdroje hospodárně využívat. Je tedy nutné se snažit minimalizovat odliv mozků. V ideálním případě tento trend otočit a začít po světě nakupovat mozky, jako tu nejlepší možnou investici do budoucnosti země.

Ve zdrojové problematice bude také vždy nutné myslet pragmaticky a ne idealisticky. Platí zde, že zájmy státu jsou na prvním místě. Bude zde více než kde

jinde platit, že „nepřítel mého nepřítele je můj přítel“. Zdrojová problematika je vlastně problematika zachování a přežití ne jen států ale i regionů a civilizací. Nerostné zdroje pro jednotlivé státy jsou to samé co potrava pro lidi nebo zvířata. Věřím, že takto je nutno o zdrojích uvažovat a automaticky jim tudíž přiřadit tu nejvyšší možnou prioritu.

V této práci se také budu snažit pojednat o několika vzorových zdrojových konfliktech jako o příkladu dokládající univerzalitu a nadčasovost zdrojové problematiky. Zmíním se o technologiích, které by mohli zásadním způsobem ovlivnit zdrojovou problematiku. V tzv. praktické části práce porovnáám některé klíčové analytické studie zdrojové problematiky. Pokusím se konstatovat, v čem se studie zcela shodují, v čem pouze částečně a v čem jsou zcela rozdílné. Také se budu zabývat otázkou proč tomu tak je. Jak je možné, že tyto klíčové analytické studie se v některých závěrech tak liší. Práci se snažím koncipovat realisticky, pragmaticky a zcela se vystříhat „pravdoláskarského“ nebo tzv. „sluníčkového“ vidění světa.

Ustavující základní myšlenky, ze kterých práce vychází, jsou zhruba tyto: V současném systému mezinárodních vztahů neexistuje globální nadstátní autorita, která by určovala, kontrolovala a vynucovala chování států. Státy se snaží maximalizovat svůj potenciál, primárně obhajovat své národní zájmy a zvyšovat své výhody, a to na úkor ostatních aktérů. Mocenská rovnováha, krize nebo válka jsou přirozenými stavy politického systému světa. Všechny státy usilují o maximalizaci svého vlivu a volí za tímto účelem ty strategie, které považují za nejúčinnější.

Účelem práce není přijít s nějakým převratným objevem či zjištěním ale pojmout zdrojovou problematiku jako celek a vyjádřit se k rozdílnosti či nerozdílnosti klíčových analytických studií této problematiky. Důraz bude kladen na Českou Republiku, EU, OECD, G8, G20, OPEC a čínskou „Go Out“ strategii.

2. Světový kontext zdrojové politiky EU: Iniciativy a přístupy G20, WTO a OECD

Tato kapitola je nejvíce obsáhlou částí mé práce. Děním ji pro to na větší množství podkapitol a pododdílů.

2.1 Geostrategie a ekonomika globálního nedostatku surovin

Dle studie Americké vládní prognosticko-analytické agentury National Intelligence Council, sepsané v roce 2010, je jeden z největších geopolitických problémů dnešní doby snižující se dostupnost energetických zdrojů a některých neenergetických surovin¹. Zástupci těchto surovin jsou například aluminium a měď. Mezi superstrategické vzácné zeminy řadíme zejména skandium, promethium, nebo samarium². Tyto superstrategické zeminy jsou zatím nepostradatelné při výrobě téměř všech moderních průmyslových výrobků. Jako příklad uvedu výkonné stálé magnety využívané u větrných turbín nebo užití vzácných kovů v katalyzátorech osobních automobilů. Evropská komise v roce 2010 určila 14 nerostů za klíčové pro průmysl v Evropské Unii³. Mezi těmito čtrnácti jsou také kobalt, tantal a wolfram. Na základě zprávy PWC z roku 2011 bylo zjištěno, že se generální ředitelé největších industriálních podniků z Ameriky, Evropy a Asie domnívají, že nedostatek surovin bude v následujících letech velmi výrazně narůstat. To zcela reálně může vyústit v narušení dodávek a destabilizaci výroby. V dnešní době je tento problém nestabilních dodávek hrozbou zejména pro energetický, automobilový a elektronický průmysl. Letecký průmysl a další odvětví špičkových technologií jsou na tom obdobně⁴.

Za nedostatek zdrojů rozumíme situaci kdy se na správné místo ve správný čas nedostává požadované množství kovů a nerostů. Nedostatek můžeme

---

¹ National Intelligence Council, Str. 2., USA, Rok 2010

² National Security Council, „Global Trends 2025: A transformed world,“ Washington DC, 2008

³ Zpráva „Critical raw materials for the EU“, EK, 2010.

⁴ PWC zpráva, „Minerals and metals scarcity in manufacturing: the ticking timebomb,“ PWC, December 2011.

rozlišit na geopolitický a ekonomický. Za nejvíce závažný považují nedostatek ekonomický vycházející především z razantního nárůstu poptávky. Počátek razantního nárůstu poptávky datujeme k přelomu 20. a 21. Století a to jako důsledek hospodářského boomu a industrializace vynořujících se trhů. Těmito trhy jsou hlavně země „BRIC“ – Brasil, Russia, India, China. Tyto země v uplynulých patnácti letech přestali být vývozci surovin a začali být jejich významnými dovozci. Čína například v roce 2000 importovala měď v hodnotě 1.1 miliardy USD a v roce 2014 se v Číně hodnota dovozu této suroviny zvýšila na 24,5 miliardy USD/rok. Zvýšená poptávka téměř vždy vede k navýšení ceny vybrané komodity. Cena mědi se mezi lety 2000 až 2014 zvýšila čtyřnásobně. Platina v období 2002 až 2006 zvýšila svoji hodnotu trojnásobně. V roce 2008 v důsledku světové ekonomické krize klesla poptávka po platině zpět na svoji hodnotu z roku 2002 a její hodnota dramaticky klesla. V roce 2011 byla poptávky i tak cena platiny zas na předkrizových hodnotách. Z těchto čísel je zcela jasně čitelné, že ceny surovin reagují na poptávku po nich velmi citlivě.

Mnoho států proto uplatňuje politiky zacílené na protekci jejich zdrojové základny. Často užívají restrikce exportu v podobě exportních daní, množstevních limitů, exportních kvót či jiných režimů licencování exportu a tím zvyšují geopolitický nedostatek zdrojů. K významnému nárůstu těchto omezení došlo na nově vzniklých trzích (emerging markets) a také v chudých zemích Afriky, Asie a jižní Ameriky.

Množství zemí využívajících exportní cla (64 ze 127 členských států WTO) v době 2003 až 2009 je značně vyšší než bylo jejich množství v dřívějším období. V letech 1996 až 2002 počet těchto zemí byl 39. V roce 2008 Evropská Komise v 18 zkoumaných státech zjistila celkem 1241 opatření pro omezení exportu. Klíčové subjekty, které uplatnily většinu z těchto exportních omezení jsou tzv. nově vznikající trhy (emerging markets) jako například Ukrajina, Jižní Afrika, Argentina a Rusko. Od dubna do poloviny listopadu 2013 bylo zavedeno 20 nových restrikcí zacílených na nepřímé či přímé omezení exportu. V předchozích šesti měsících bylo nových omezení vývozu zavedeno „pouze“ 11. Z toho je jasně

zřetelný nárůst exportních restrikcí v čase. Převážná část z těchto omezení se týká nerostů, zatím co pouze asi necelá čtvrtina potravin.⁵

Geopolitický nedostatek, vývoj cen a hrozba nefunkčnosti globálních trhů byli příčinou protireakcí zemí a oblastí, které mají nedostatek nerostného bohatství. Tyto jsou zejména EU a multilaterální organizace jako je například OECD. Takovéto organizace se spíše snaží argumentovat z globální perspektivy.

Některé subjekty stále více a více zdůrazňují nutnost účinnějšího využívání zdrojů jako té správné reakce na jejich omezené množství. Země jako Čína, USA a Japonsko měly již dávno před tím, než došlo k současnému zdrojovému nedostatku vypracovány sofistikované surovinové strategie. V závislosti na současném úbytku dostupných surovin získala tato problematika na důležitosti jak v privátní sféře, tak i u mezinárodních organizací. Ředitelé největších průmyslových firem z celého světa jsou přesvědčeni, že účinné využívání surovin je ta správná odpověď na jejich globální nedostatek.⁶ OECD rapidně zahájila navyšování informovanosti o účinném využívání surovin a o produktivitě. Tato problematika se následně v o něco menším rozsahu objevila v politice skupiny G20.

Na následujících stránkách se budu zabývat iniciativami ve věci exportních restrikcí a smysluplného (šetrného) využívání surovin na platformě G20, WTO, OECD a také v rámci regionálních a dvoustranných obchodních paktů. Tento rozbor poskytuje universální kontext, který považuji za nutný k pochopení evropských přístupů k nedostatku zdrojů.

---

⁵ „Reports on G20 Trade and Investment Measures“, polovina října 2010 až duben 2011, WTO, OECD, UNCTAD. Str. 28

⁶ PWC zpráva, „Minerals and metals scarcity in manufacturing: the ticking timebomb,“ PWC, December 2011.
McKinsey, „Resource Revolution,“ 2012

2.1.1 Střední východ je bohatý na ropu / Čína vlastní vzácné nerosty

Zhruba 40% světové produkce průmyslových kovů je spotřebováváno Čínou. Není proto s podivem, že Čína vypracovala plán státních surovinových zdrojů, který je zaměřen na zvýšení dodávek klíčových surovinových zdrojů. Čína také začala s programem, jehož cílem je vytvořit značné zásoby klíčových nerostných surovin a také velmi aktivně působí na poli tzv. „surovinové diplomacie“ a to převážně na černém kontinentu. Značně snížila počet domácích firem zabývajících se těžbou vzácných zemin a to zhruba z 390 na 85 a zbývající společnosti znárodňuje. V roce 2012 snížila své exportní kvóty vzácných zemin o celých 35%! Vzhledem k tomu, že Čína vlastní 96% všech světových nalezišť vzácných zemin je nutné předpokládat, že začne docházet k nedostatku nerostů nutných pro výrobu elektroautomobilů, smartphonů, řízených střel, letadel a high-tech elektroniky v širokém slova smyslu.

2.1.2 Důvody aplikace exportních omezení a dopady této politiky

S exportními restrikcemi se setkáváme v této podobě: kvóty, licence, cla, minimální ceny, zákazy a další. Nejfrekventovanější formou exportních restrikcí jsou vývozní daně (cla). Tyto se většinou vztahují na omezený okruh produktů. Některé země třetího světa však již uplatnily exportní daně na všechny své produkty.

2.1.3 Klíčové myšlenky za aplikací exportních restrikcí⁷

1. Důvody související s navýšením rozpočtových příjmů. Exportní restrikce však podle statistik nebývají zásadní pro navýšení státních příjmů. Výjimkou však byla Argentina, která v letech 2002 – 2005

---

⁷ Vycházeno především z: OECD , The Economic Impact of Export Restrictions on Raw Materials – OECD Publishing.

prostřednictvím těchto restrikcí navyšovala svůj státní rozpočet o bezmála 10% ročně.

2. Důvody tzv. sociální politiky jako kupříkladu environmentální ochrana a ochrana přírodních zdrojů. Cílem zde bývá omezit množství obchodu. Zde zpravidla vlády preferují aplikaci tzv. objemových omezení.
3. Podpora domácích zpracovatelů. Zde vývozní restrikce slouží jako umělá konkurenční výhoda a proto ji můžeme chápat také jako nepřímou vládní dotaci.
4. Podporování inflačních sil a tím podpoření vlastních exportérů.

2.1.4 Důsledky exportních restrikcí v podobě ohýbání trhu⁸

1. Slouží jako nepřímé dotace. Jsou-li exportní cla užity pro účely industriální nebo obchodní politiky tak mají zásadní dopad na podmínky mezinárodního obchodu s danou komoditou.
2. Účinek na zahraniční investice do těžebního sektoru. Špatná transparentnost a bídná předvídatelnost týkající se hlavně exportních restrikcí odrazuje mezinárodní investice do ekonomicky náročného těžebního odvětví. Státy aplikující exportní restrikce také uvedly v platnost zákony omezující zahraniční investice do svého domácího surovinového odvětví.
3. Zapříčinění dlouhodobého nárůstu cen. Exportní restrikce zpravidla vedou v zemi, která je uplatňuje ke krátkodobému poklesu cen této komodity. Z dlouhodobého hlediska však bývá efekt opačný a to i v zemi, která exportní restrikce uplatnila.
4. Restrikce mají často spirálový efekt. Snížení exportu ze států uplatňujících exportní omezení přesměruje poptávku k jiným státům a ty mohou reagovat obdobně a také zavést exportní restrikce.

---

⁸ Viz předchozí odkaz.

2.2 Přístupy a iniciativy OECD

V posledních zhruba sedmi letech je OECD nejvíce se angažující organizací na úseku výzkumu a navyšování povědomí ve věci vývozních omezení. OECD se ve svých zprávách a studiích zabývá důvody, které stojí za implementací exportních restrikcí a dopadem těchto restrikcí na světový obchod. Na základě studie OECD „Ekonomický dopad vývozních omezení“ (The Economic Impact of the Export Restrictions) je jejich dopad na světové trhy jednoznačně negativní. Restrikce zmenšily globální nabídku a tím zvýšily ceny.⁹

V důsledku toho, že exportní restrikce jsou nedostatečně pokryty vícestrannými dohodami, jejich hlavní problém spočívá v neprůhlednosti a nepředvídatelnosti jejich implementace. OECD ve své studii uzavírá, že by bylo velice prospěšné, kdyby se WTO zabývala pravidly uplatňování exportních restrikcí. Zlepšilo by to jejich předvídatelnost a usnadnilo obchod se surovinami. OECD v současné době pracuje na projektu kompletního seznamu exportních restrikcí. Projektu se účastní 100 států, které jsou vedeny mezi pěti největšími producenty alespoň jedné z osmdesáti nerostných surovin nevyjímaje vzácné zeminy.

OECD je také velice aktivním hráčem na úseku účinného využívání zdrojů. Rada OECD zabývající se produktivitou v obl. zdrojů přijala v roce 2008 doporučení, kterým apeluje na členské státy, aby zlepšovali zdrojovou produktivitu tím, že budou investovat do ekologických a ekonomicky smysluplných projektů zabývajících se využíváním přírodních zdrojů a také aby členské státy nadále pracovali na tzv. „decouplingu“.¹⁰ Tzv. „decoupling“ je však mnoha ekonomy považován za absolutní nesmysl. Decoupling považují za takový prázdný pojem, o kterém všichni mluví, ale nikdo ho nikdy a nikde v praxi neviděl. Já se zcela jednoznačně přikláním na stranu těchto liberálních klasických ekonomů.

---

⁹ OECD, The Economic Impact of the Export Restrictions on Raw Materials, OECD Publishing.

¹⁰ Decoupling v ekonomii znamená situaci, kdy probíhá hospodářský růst při zároveň klesající materiálové spotřebě. Decoupling se dále dělí na relativní a absolutní.

OECD se v posledních letech také intenzivně zabývá tzv. „celým životním cyklem materiálů“. OECD doporučuje svým členským zemím rozvíjet znalosti, poznatky a sbírat informace o dopadu využívání surovin na environment po celou dobu životního cyklu materiálů.

V roce 2011 OECD také předložila zprávu o efektivitě využívání surovin v zemích OECD a G8.¹¹ Zpráva je prvním vyhodnocením pokroku od roku 2008 kdy OECD vydala doporučení v oblasti surovinové efektivity. Hlavním konstatováním zprávy je, že světová těžba a spotřeba dále roste a že pokusy o tzv. decoupling jsou téměř zcela neúspěšné. Jen v pár málo oblastech se objevily náznaky alespoň relativního decouplingu. Toto perfektně potvrdilo predikce ekoskeptických liberálních ekonomů. Dále zpráva konstatuje, že efektivita zdrojů je v zemích G8 na vzestupu. Tzv. materiálová náročnost se v období 1980 – 2008 snížila o necelých 48% v zemích G8 a o 42% v zemích OECD. Mezi další zjištění téže zprávy patří, že objem tuhých komunálních odpadů se v posledních deseti letech v zemích OECD snížil o 4% v přepočtu na obyvatele. Dalším zjištěním je, že významně roste míra recyklace u mnoha materiálů včetně oceli, skla a hliníku. Zpráva také hovoří o pevném trendu politiky 3R (Reduce, Reuse, Recycle) a dalších politik nakládání s odpady.

2.2.1 Guidelines OECD pro kontrolu spolehlivých dodávek nerostů z oblastí postižených konflikty a z tzv. vysoce rizikových oblastí¹²

Guidelines byly vypracovány těmito subjekty:

1. OECD
2. Země, které se účastnily mezinárodní konference o regionu velkých jezer (Demokratická Republika Kongo, Burundi, Angola, Konžská Republika,

---

¹¹ OECD – „Resource Productivity in the G8 and the OECD,“ OECD - 2011

¹² OECD – „OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict – Affected and High – Risk Areas“ – OECD Publishing, 2011

Keňa, Středoafriická Republika, Rwanda, Tanzánie, Súdán, Zambie, Uganda).

3. OSN
4. Významní představitelé průmyslu a občanské společnosti.

Tyto guidelines nejsou právně závazné a jejich aplikace je zcela dobrovolná. Hlavním důvodem vytvoření těchto guidelines je přimět těžbařské firmy dodržovat lidská práva.

Subjekty, které se podepsaly pod tuto dohodu, vykonávají tzv. řádnou kontrolu jejího dodržování. Kontrola se vztahuje na celý dodavatelský řetězec tzn. od těžby až po prodej finálního produktu. Kontrola je zaměřena na tyto kovy: wolfram, cín, tantal, jejich deriváty a zlato. Řádnou kontrolou by se v ideálním případě měl řídit každý subjekt, jež je součástí dodavatelského řetězce. Guidelines zahrnují velké množství aktérů a proto je v praxi nutná jistá aplikační flexibilita. Zatím je příliš brzo na posuzování úspěšnosti této dohody. Pozitivní však je, že všechny zúčastněné strany se zavázaly postupovat podle dohody.

2.3 Přístupy a iniciativy G20 a G8

Uskupení G20 přijalo důležité rozhodnutí nepřijímat ochranná opatření v mezinárodním obchodu a to se zřetelnými dopady na vývozní omezení. Vedoucí představitelé G20 se shodli na pravidlu nezavádět nové obchodní restriktce a to do konce roku 2014. Toto rozhodnutí bylo následně prodlouženo. Dále se dohodli na tom, že budou aktivně společně vystupovat proti jakýmkoli novým vývozním omezením, která neodpovídají pravidlům WTO.¹³ Situaci stále monitorují a pravidelné půlroční zprávy vydávají: konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD), OECD a WTO.

Kromě tohoto opatření se skupina G20 nebyla schopna dohodnout jak posílit stávající rámec proti omezování vývozu. Otázka vývozních omezení je pro

---

¹³ Summit G20 konaný v Torontu v roce 2010 (červen) a summit G20 konaný v Soulu v listopadu 2010 znovu potvrdil závazek nepodporovat tzv. protekcionismus.

mnoho rozvojových zemí velice citlivá až někdy téměř nepřijatelná. Toto bylo patrné při jednání o rozvojovém programu na konferenci v Dohá. Pro jakýkoli posun v budoucím jednání bude třeba dostat na naši stranu rozvojové země. Argumentem je, že minimalizace vývozních omezení je i v jejich zájmu, protože žádná z nich nedisponuje 100% nerostných surovin, které potřebuje. Svobodný vývoz i dovoz je tedy výhodný i pro ně. Čína je dobrým příkladem v této věci. Přesto, že je světovou jedničkou v produkci nerostů, je velmi závislá na importu jiných statků, zejména bavlny z Indie a ropy z Afriky a Ruska. Čína sice patří mezi největší světové producenty bavlny, ale její domácí poptávku to neuspokojí.¹⁴ Čína je v dnešní době již největším světovým importérem bavlny. Značná část zemědělců v Číně již nemá ale zájem bavlnu pěstovat, protože její volatilní cena ohrožuje obchodní předvídatelnost a často i zisky. Pěstování ovoce a zeleniny je dnes jednoznačně profitabilnější. Důsledkem toho je snížení domácí nabídky bavlny a velký shon po ní na mezinárodních trzích. V roce 2014 se celosvětově obchodovalo se 7.5 miliony tun bavlny a Čína sama o sobě uskutečnila dovoz 2.3 milionu tun.

V následujících letech se skupina G20 bude snažit poskytnout politický podnět k diskusi o exportních restrikcích v nadnárodních organizacích jako např. WTO a OECD. Francouzské předsednictví G20 lehce posunulo diskusi od exportních restrikcí tím, že akcentovalo zejména problematiku kolísání cen na komoditních trzích. G20 na setkání v Los Cabos opět akcentovalo nutnost nepodléhat protekcionismu v globálním obchodu a také řešit problematiku volatilních cen komodit. O exportních restrikcích však nebyla přijata žádná zásadní rozhodnutí.

V oblasti účinného využívání zdrojů se skupina G20 nejvíce zabývá problematikou energetické účinnosti a obnovitelných/čistých zdrojů. V roce 2008 se v rámci G20 jednotliví ministři životního prostředí rozhodli přijmout tzv. politiku 3R (Reduce, Reuse, Recycle). Dohoda 3R je výsledkem jednání z Kóbe. OECD sledovala provádění dohod z Kóbe a svá zjištění zveřejnila ve zprávě v roce 2011, ve které konstatovala dílčí pokroky ve většině bodů.

---

¹⁴ S. Voss a T. Trinh, „Chinas Commodity Hunger“, Deutsche Bank Research, 2007.

Země G8 se na sněmu konaném v květnu 2012 v Deauville dohodli na tom, že tzv. „zelený růst“ je klíčový pro dosažení tzv. „trvale udržitelného rozvoje“. K prosazení tohoto cíle se soustřeďují na podporu účinného využívání zdrojů.

Tzv. „zelený růst“ je však pod neustálou palbou dlouhé řady kritiků a to především z řad ekonomů a skeptických ekologů. Tito odborníci tvrdí, že „zelený růst“ je absolutní nesmysl a nikdy se neuskuteční. Bývá také často označován za utopistickou myšlenku.

2.4 Přístupy a Iniciativy WTO

Při WTO nejsou sjednány žádné dohody, které by regulovali obchod se surovinami. Organizace byla zřízena spíše proto, aby řešila protekcionismus související s dovozními restrikcemi (př. cla) než aby se zabývala vývozními omezeními. Pravděpodobně nejcennější zdroj informací o exportních restrikcích je možné nalézt ve zprávách jednotlivých členských zemí – „WTO Trade Policy Review“ v sekci věnované opatřením ovlivňující vývoz. Nepraktickou věcí zde však je, že se tento přehled zpracovává ne zcela detailně a v nepravidelných časových intervalech. V důsledku toho jsou informace v něm uvedené často relativně zastaralé.

Nejdůležitějším ustanovením je ve věci exportních restrikcí článek 10 dohody GAAT uzavřené v roce 1994. Tento článek zakazuje užití kvantitativních omezení týkajících se importu a exportu a stanovuje, že:

„Žádná ze smluvních stran není oprávněna při dovozu libovolného produktu určeného pro území jiné smluvní strany nebo při exportu libovolného produktu nebo při jeho prodeji na export pro území kterékoli jiné smluvní strany implantovat ani udržovat žádné zákazy či omezení mimo cel, daní a dalších paktů, ať již jsou uvedeny v efekt prostřednictvím dovozních či vývozních licencí, kvót nebo jinými opatřeními“.

Podstatným faktem zůstává, že článek 20 povoluje výjimečné kvantitativní restrikce a to pro politické cíle jako např. protekce vyčerpatelných přírodních zdrojů nebo zajištění nutných surovin pro domácí trh. V zásadě však platí, že v současné době jsou dle pravidel WTO kvantitativní omezení exportu zakázána ale vývozní cla povolena. Toto se nám může jevit jako relativně překvapivé, protože na základě studií OECD jsou exportní cla a kvantitativní restrikce jenom odlišnými formami omezování exportu. Studie OECD tvrdí, že jsou vzájemně zaměnitelné, či se doplňují.¹⁵ Také je zřejmé, že prohibitivně velká exportní cla mají stejný efekt jako postavení exportu dané suroviny mimo zákon. Regionální obchodní pakty, jež jsou validní v rámci WTO - př.: NAFTA a dohoda mezi EU a Mexikem, dále znemožňují použití exportních cel na své úrovni.

2.5 Porovnání přístupů OECD, G20, G8 a WTO

Je možné konstatovat, že určitými aspekty nedostatku nerostných surovin se věnují všechny čtyři organizace. Jednotlivé práce se z pravidla shodují v tom, že převládá tzv. geopolitický nedostatek a je velmi důležité navyšovat transparentnost a předvídatelnost pravidel. Zcela nejvíce aktivní je v této oblasti OECD, která se snaží o propagaci a popularizaci zdrojové problematiky a zveřejnila již množství studií o nežádoucích dopadech exportních restrikcí na světové trhy. Co se týče skupiny G20, tak pro tu bude pravděpodobně největší výzvou získat podporu rozvojových zemí v boji proti exportním restrikcím. Právě rozvojové země mají nejméně transparentní obchodní pravidla a to narušuje harmonii světového obchodování. Historický okamžik ze strany WTO byl, když v rámci stížnosti směřované proti Číně zcela poprvé učinila výklad svých regulací v oblasti omezování vývozu.

Ve věci tzv. ekonomické nedostatečnosti je mezi dříve diskutovanými organizacemi opět shoda na nutnosti tzv. „účinného využívání zdrojů“. OECD dává důraz na nutnost přesnějších ukazatelů, lepších statistik, databází a dalších

---

¹⁵ OECD – „The Economic Impact of Export Restrictions on Raw Materials“, OECD Publishing, rok 2010

nositelů informací, které se zaměřují na produktivitu v oblasti zdrojů, na dopad využívání zdrojů na prostředí, jako také na výměnu a komunikování osvědčených metod.

Skupina G8 zase nejvíce tlačí svoji politiku 3R (Reduce, Reuse, Recycle) a také podporuje současné snahy a politiky OECD v této oblasti.

2.6 Historický milník – Žaloba na půdě WTO

USA, EU a Mexiko předložili v roce 2009 stížnost na exportní restrikce ze strany Číny. Spor se týkal čtyř skupin exportních restrikcí uvalených Čínou. Jednalo se o tyto: 1. Dočasná vývozní cla, 2. Vývozní kvóty, 3. Licencování vývozu, 4. Požadavky na minimální exportní cenu. Stížnost se týkala převážně těchto surovin a jejich různých forem: bauxit, koks, fluorit, hořčík, mangan, karbid křemíku, křemičitý kov, bílý fosfor a zinek. Tyto suroviny jsou klíčové mimo jiné pro výrobu elektroniky, nápojových plechovek, automobilových dílů, kompaktních disků a baterií.

USA, EU a Mexiko tvrdili, že tyto Čínské exportní restrikce úměle zvyšují cenu daných surovin tím, že na trhu vytváří jejich nedostatek. Tyto exportní restrikce měly za následek také nižší domácí ceny a tím pádem přinášely velká positiva pro návazné domácí producenty.

V srpnu 2011 vydal panel WTO zprávu, ve které rozhodl, že jsou Čínské omezení vývozu nelegální. Panel dospěl k názoru, že exportní restrikce pro obchod s těmito surovinami nejsou funkční pro protekci životního prostředí a to zejména proto, že není obdobným způsobem snížena produkce těchto surovin. Dále se panel usnesl na tom, že tyto vývozní cla jsou v rozporu se závazky Číny, které jsou v jejím protokolu o vstupu do WTO. Panel dále ještě jednou stroze konstatuje, že exportní restrikce ze strany Číny jsou z environmentálního hlediska zcela neopodstatněné. Čína se v září 2011 proti tomuto rozhodnutí odvolala. V únoru 2012 odvolací orgán WTO předložil své rozhodnutí, v němž potvrdil rozhodnutí panelu ze srpna 2011.

Rozhodnutí panelu WTO o Čínských restrikcích je považováno za důležitý krok v rámci řešení právního postavení exportních restrikcí. Panel totiž úplně poprvé provedl výklad článku 11 odstavec 2 písmeno A), který, jak již bylo uvedeno, umožňuje aplikaci časově ohraničených omezení nebo zákazů z důvodu řešení závažného nedostatku klíčových surovin.

3. Výzvy Evropské Unie v problematice surovinové bezpečnosti

Evropská Unie je velmi závislá na importu surovin, jež jsou klíčové pro její ekonomiku. EU je největším importérem surovin na světě v přepočtu na obyvatele. Závislost EU na importu nerostů je takováto:

1. - 48% import mědi,
2. - 78% import niklu,
3. - 100% závislost na importu kobaltu, platiny a titanu.

Evropská Unie je absolutně závislá na importu vzácných zemin. Oproti tomu Čína zaujímá 97% jejich produkce. Vzácné zeminy v současné době nejde nahradit ničím jiným a jejich recyklace je z komerčních důvodů nereálná.

Evropská komise v červenci 2010 vydala zprávu,¹⁶ ve které uvádí výčet čtrnácti kritických nerostných surovin pro EU. Jedná se o tyto: fluorit, indium, beryllium, hořčík, kobalt, Antimon, niob, kovy platinové skupiny, galium, vzácné zeminy, germanium, grafit, wolfram, tantal. Zpráva považuje za kritické ty nerosty, které vykazují velké riziko nesuficientních dodávek v následujících deseti letech, tedy do roku 2020, a jsou velmi důležité pro ekonomiku EU. Zpráva také zdůrazňuje fakt, že většinový podíl globální produkce pochází ze zemí jako Rusko, Čína, Brazílie, Kongo a tyto země ne vždy můžeme považovat spolehlivé a nerizikové. Seznam kritických nerostných surovin „Critical Raw Materials for the EU“ má být průběžně aktualizován.

---

¹⁶ „Critical Raw Materials for the EU“ zpráva ad hoc pracovní skupiny zodpovědné za určení kritických surovin, EK, rok 2010.

3.1 Iniciativa k nerostným surovinám a jiné studie, eurounijní přístup k domácí i zahraniční surovinové bezpečnosti

Evropská komise od roku 2008, jako reakci na volatilitu světových surovinových trhů, vydala několik klíčových strategií. Tyto strategie se zaměřují převážně na suroviny a částečně také na energetické zdroje. Prvním prazákladním dokumentem, který určil základy zdrojových strategií Evropské Unie je tzv. „Iniciativa k nerostným surovinám“. Tato byla vzdána v roce 2008 a je dnes považována za základní stavební kámen evropských surovinových strategií. Další klíčový dokument Evropská Komise přijala v únoru 2011. Dokument se nazývá „Řešení výzev v oblasti komoditních trhů a v oblasti surovin“¹⁷ a je součástí strategie „Evropa 2020“. Tímto dokumentem je agenda rozšířena o problematiku finančních trhů, potravinové bezpečnosti a komoditních cen. Tímto se strategie Evropské Unie výrazně přiblížila strategii G20. Velmi bylo také zvětšeno geografické pole a to s důrazem na rozvojové země a zejména na Afriku.

Klíčovým smyslem těchto studií/dokumentů je jak co nejlépe zajistit bezpečný a spolehlivý přístup k surovinám. Tyto studie se dají dle mého názoru nejlépe analyzovat v tzv. vnějším a tzv. vnitřním rozměru. Každému se budeme věnovat individuálně v podkapitolách.

3.1.1 Vnější rozměr

„Vnější rozměr“ řeší převážně otázky prvního pilíře iniciativy k nerostným surovinám, který se nazývá „zabezpečení přístupu k surovinám na globálních trzích“. Tento pilíř byl roku 2010 přejmenován na „fairové a udržitelné dodávky surovin z globálních trhů“. Nejdůležitější a převážnou součástí tohoto přístupu je tzv. „surovinová diplomacie“. Jejím hlavním cílem je zajistit kontinuální a

---

¹⁷ EK, Řešení výzev v oblasti komoditních trhů a v oblasti surovin, Evropská Komise, 2011.

bezpečný přístup k surovinám s důrazem na izolacionistické použití exportních restrikcí.¹⁸

Z výše uvedených důvodů Evropská Unie často podporovala všemožné iniciativy OECD a WTO a to často v kooperaci se Spojenými Státy Americkými a Japonskem. Další zájem EU je posílit vztahy a dialog s Ruskou Federací, Čínou a vybranými Africkými zeměmi s cílem přivést tyto země k názoru, že surovinová problematika je opravdu globální a že i oni sami budou benefitovat z jasných obchodních pravidel v této oblasti.¹⁹ Naplňování této politiky EU provádí zejména tím způsobem, že při vyjednávání svých bilaterálních dohod, jako je kupříkladu pakt o volném obchodu s Jižní Koreou, se snaží prosadit jasné výslovné záruky o tržním přístupu k surovinám. Identický přístup EU aplikuje na všechny země, s nimiž se snaží dojednat nové obchodní dohody.

Evropská komise v souladu se svým obecným přístupem k surovinám sepsala konkrétní obchodní strategii zaměřenou na surovinovou problematiku. Strategie stojí na těchto třech základních pilířích.

1. Jednání o příslušných obchodních pravidlech a to jak bilaterálně tak i multilaterálně.
2. Důsledné prosazování stávajících obchodních práv a to zejména napadáním ilegálních exportních omezení. V této problematice je také prioritní zapojovat WTO jako aktivního hráče pro řešení obchodních sporů.
3. Pracovat na mnoha informačních kampaních (propagandě), které mají třetí země přesvědčit o tom, že surovinová problematika je opravdu globální a také, a že jednoznačná obchodní pravidla v dané problematice jsou žádoucím krokem vpřed pro všechny zainteresované strany.²⁰

Na aktivní surovinovou diplomacii dává také důraz dokument Řešení výzev. Význam exportních restrikcí je i zde hlavním bodem, který může být řešen

---

¹⁸ Sdělení komise EU parlamentu a radě. „Uspokojení kritických potřeb pro rozvoj a zaměstnanost v EU“ Komise Evropských společenství, rok 2008.

¹⁹ EK, „Zpráva o překážkách obchodu a investic“, rok 2011

²⁰ EK, „Zpráva o překážkách obchodu a investic“, rok 2011

jak bilaterálně tak multilaterálně. Hlavní novou částí této strategie je přístup k rozvojovým zemím, který je zde v kontrastu s iniciativou k nerostným surovinám z roku 2008 podstatně větší. Za klíčový prvek, který by měl přivést rozvojové země k souhlasnému dialogu se západním světem, dokument považuje, zlepšení správy věcí veřejných, zlepšení transparentnosti a normalizaci investičního a obchodního prostředí.²¹

Evropská Komise se také v neposlední řadě v rámci své surovinové diplomacie zabývá celní politikou Evropské Unie s cílem minimalizovat restriktce importu surovin. V důsledku odporu členských států EU a velkých evropských firem myšlenka na minimalizaci importních restrikcí na dovoz surovin (cel) téměř zanikla. OECD, dle mého názoru, však velice správně poukazuje na to, že exportní a importní daně jsou si velice podobné z hlediska vlivu na světové ceny a na hospodářství jak převážně exportních tak i převážně importních zemí.²²

3.1.2 Domácí Rozměr

Druhý a také třetí pilíř iniciativy k nerostným surovinám vystihuje tzv. domácí rozměr. Druhý pilíř se věnuje podpoře udržitelných dodávek surovinových zdrojů z Evropy, zatímco třetí pilíř se zabývá snížením spotřeby primárních surovin v Evropské Unii. V rámci druhého pilíře se Evropská Unie zaměřuje převážně na:

- Rámcové podmínky pro vyhledávání a těžbu.
- Geologické průzkumy na území EU s cílem objevit nové naleziště surovin.
- Na lepší provázanost a komunikaci na úrovni národních geologických průzkumů (sdílení informací).

Evropská Komise předpokládá, že cena zatím nevytěžených nerostných surovin na území EU v hloubce 0,5 až 1 Km činí přibližně 100 miliard Eur.²³ Evropská

---

²¹ Tamtéž.

²² „The Economic Impact of Export Restrictions on Raw Materials,“ OECD Publishing, strana 9.

²³ EK, „Zajištění surovin pro budoucí prosperitu Evropy“, sdělení Evropské Komise.

komise plánuje, že k těžbě z hlouběji položených nalezišť a jiných těžko přístupných míst by měli pomoci nové technologie.²⁴

Vzhledem k faktu, že většina kompetencí v problematice průzkumu a těžby spadá do kompetence jednotlivých členských států, se Evropská Komise soustřeďuje především na roli zprostředkovatele pro výměnu osvědčených technik a postupů.

Evropská Unie také započala interní diskusi na téma vytváření zásob vzácných zemin – zdali ano a pokud ano tak jak. Většina členských států unie tuto myšlenku zatím nepodporuje. Nedořešenou otázkou je problematika kompetencí, tedy kdo by měl být odpovědný za vytváření zásob. Jsou v podstatě dvě varianty a to buď jednotlivé vlády, nebo průmysl by musel být odpovědný za vytváření těchto zásob. Spojené Státy i Japonsko plány vytváření zásob vzácných zemin již vypracovali. Evropská Komise tedy od této myšlenky neustupuje a nechala vypracovat studii pro další postup a diskusi s členskými státy. Otázka vytváření zásob vzácných zemin v EU zůstává v této době otevřená.

V iniciativě k nerostným surovinám z roku 2008 je z hlediska třetího pilíře za dosažení snížení spotřeby v Evropské Unii jako priorita určeno efektivní využívání zdrojů a to cestou rozumného nakládání s odpady, a to včetně recyklace a následného znovu využití (tzv. politika 3R).²⁵ Evropská komise v září 2011 přijala „Plán pro Evropu účinněji využívající zdroje.“ Daný plán se bude snažit určit rozměr strukturálních a technologických změn, které mají být uskutečněny do roku 2050, a zároveň stanovuje milníky, které mají být naplněny do roku 2020. Tento plán má velmi velké množství oponentů zejména ze strany politické pravice. Bývá často přirovnáván k sovětskému centrálnímu plánování a kupříkladu náš Prof. Václav Klaus a další elitní ekonomové jsou k němu zcela odmítaví. Tento „Plán pro Evropu“ vyjmenovává průmyslová odvětví, která spotřebovávají největší množství kovů a dalších nerostných surovin. Dokument navrhuje možné nástroje a postupy, které by mohli být užity jako vodítka pro

---

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Sdělení komise Evropskému parlamentu. „Uspokojení kritických potřeb pro růst a zaměstnanost v Evropě.“ Komise ES, rok 2008.

další kroky uskutečněné zde v Evropě ale i jinde ve světě. Materiál dále hovoří o nutnosti masivního výzkumu, aplikaci nových technologií v praxi a jiných opatření pro tzv. „zlepšení struktury trhu.“²⁶ Tento poslední bod je opět velmi kritizován liberálními ekonomy jako v podstatě úplný nesmysl. Trh má totiž svoji strukturu vždy danou poptávkou a nabídkou a tudíž hovořit o nějakém „zlepšení struktury trhu“ mně zní děsivě socialisticky. Například Sovětský Svaz „zlepšoval strukturu svého trhu“ po celou dobu své existence a zkušenost s tím udělal hrozivě špatnou.

V březnu 2012 Evropská Komise přijala rozhodnutí o eurounijním inovačním partnerství v problematice surovin. Tento dokument klade důraz především na materiály, které je možno použít jako alternativu nyní používaných surovin a dále prosazuje ideu tzv. „decouplingu“, tedy oddělení ekonomického růstu od množství spotřebovaných materiálů a vypuštěných emisí. Myšlenka tzv. „decouplingu“ bývá také velice často kritizována liberálními ekonomy a hojně bývá přirovnávána k nespílitelnému snu a to alespoň v následujících čtyřiceti až šedesáti letech. V rozhodnutí o evropském informačním partnerství se znovu opakuje stávající politika EU o odpadech. Tedy politika 3R - Reduce, Reuse, Recycle.²⁷ Tato eco-ustanovení například zaúkolovávají autovýrobce, aby budoucí recyklaci vraku vozidla zahrnuli již do plánu (projektu) vozidla nového. Současná recyklace vzácných zemin představuje v západní civilizaci méně než jedno procento z celkového objemu spotřebovaných vzácných zemin, a tudíž máme v této oblasti veliký prostor pro zlepšování.²⁸

---

²⁶ EK, „Plán pro Evropu účinněji využívající zdroje“, sdělení Evropské Komise, rok 2011.

²⁷ Europa, Přehledy právních předpisů Evropské Unie, „Nakládání s odpady“.

²⁸ „Combating illegal waste shipments,“ www.greenport.com.

3.1.3 Cíle, které mají být ve druhém a třetím pilíři splněny do roku 2020²⁹

1. Deset novátorských pilotních akcí v oblasti průzkumu, zpracování, těžby, recyklace a sběru.
2. Najít a v praxi začít běžně užívat tzv. „náhradní materiály“ pro alespoň 3 zásadní způsoby užití vzácných a kritických nerostů.
3. Efektivní využívání materiálů, následné (opětovné) užití materiálů a recyklace surovin o vysoké hodnotě z odpadu.
4. Vytvoření sítě vzdělávacích, výzkumných a školicích center pro tzv. „udržitelné řízení těžby a materiálů“.
5. Vytvořit a začít užívat něco jako tzv. „Statistické standardizované nástroje pro průzkum zdrojů“.

3.2 Dobrá koordinace – zásadní podmínka správné surovinové strategie

Surovinová agenda je v působnosti jak jednotlivých členských států unie tak v působnosti unie jako takové. V současné době se má za to, že je třeba dosáhnout lepší koordinace mezi strukturami EU a jednotlivými členskými státy. Lepší koordinace je však nutná i mezi jednotlivými unijními orgány.

Při současném stavu tzv. sdílené působnosti mohou jednotlivé členské státy vypracovávat vlastní politiky pro zajišťování dodávek surovin. To dle eurokratů může představovat problém pro vytvoření eurokoordinovaného plánu pro zajištění přístupu ke zdrojům. Řada států vypracovala vlastní surovinové strategie. Jmenovitě např. Francie, Nizozemsko, Finsko a Německo. Německo zůstává největším Evropským dovozcem vzácných zemin. Německo je v surovinové politice velmi aktivní jak na poli EU, tak i z hlediska své domácí politiky. Německo kupříkladu podepsalo v září 2011 důležitou mezinárodní

---

²⁹ Rapid, „Innovation Partnership to Overcome Europe's Raw Materials Shortages,“ – Europa - Rapid.

dohodu o zdrojích s Mongolskem. Začátkem roku 2013 Německo podepsalo obdobnou dohodu s Kazachstánem.

Dle názoru Evropské Komise je zapotřebí zlepšit koordinaci zdrojových politik EU a členských států. Tímto způsobem se má zefektivnit odstraňování překážek bránících svobodnému přístupu na trhy se zdroji. Ve zprávě Evropské Komise o překážkách obchodu a investic z roku 2011 je praví doslova: „Všichni dotčení aktéři - a to zejména Komise, jakožto představitel Evropské Unie v otázkách obchodu, za pomoci delegací EU, jež jsou nyní začleněny do Evropské služby pro vnější činnost, na straně jedné a příslušné orgány členských států na straně druhé – postupovali skutečně aktivně. Je zapotřebí společné úsilí na všech úrovních, abychom našim strategickým partnerům koordinovaně zdůrazňovali význam, který má otázka řešení tržních překážek v oblasti surovin.“³⁰

Unijní státy a jiné účastněné strany by se měli aktivně účastnit tzv. následné kontroly. Členské státy EU se například již úspěšně podílely na vypracování již zmíněného seznamu kriticky důležitých surovin. Tento identifikuje také překážky externího obchodu se třetími subjekty (stranami, zeměmi).

Ne jen koordinace politik mezi jednotlivými členskými státy EU ale také koordinace a kooperace mezi jednotlivými orgány EU je klíčová. Tyto generální ředitelství jsou nejvíce zapojena do politik úzce souvisejících se surovinami:

1. G.Ř. pro interní trh
2. G.Ř. pro obchod
3. G.Ř. pro rozvoj
4. G.Ř. pro životní prostředí.

V dnešní době stále zatím neexistuje žádné koordinační centrum, jež by všechny tyto subjekty sjednocovalo. G.Ř. spolu komunikují identickým způsobem jako v jiných politických otázkách. Dle názoru evropské komise však vzhledem k důležitosti, neodkladnosti a složitosti zdrojové problematiky vzniká velká potřeba, aby se kooperace výše jmenovaných G.Ř. ujal jediný úřad nebo jediná

---

³⁰ Zpráva o překážkách obchodu a investic, EK, rok 2011.

pracovní skupina. S tímto názorem evropské komise zase a opět nesouhlasí drtivá většina liberálních ekonomů. Je to kritizováno jako další z mnoha kroků směřujících k evropskému socialismu a centralizaci moci v Bruselu na úkor jednotlivých národních států sdružených v EU.

3.3 Přístup jednotlivých zainteresovaných stran v Evropské Unii

Všechny členské státy Evropské Unie uvítaly jak dokument Řešení Výzev, tak i Iniciativu k Nerostným Surovinám. Tyto oba dokumenty byly převážně chápány jako krok tím správným směrem. Šlo vlastně o reakci na současnou globální situaci. Zabezpečení přístupu ke zdrojům v tzv. třetích zemích má také velmi silnou podporu napříč Evropskou Unií. Členské státy Evropské Unie také dlouhodobě podporují vylepšení a zpřehlednění podmínek pro těžbu surovin zde v EU a také zmenšení spotřeby primárních surovin a to hlavně prostřednictvím navyšování účinného využívání surovin.

V předchozím odstavci jsem uvedl to, na čem se eurounijní státy nemají problém shodnout. To, kde je problém se shodnout je problematika partnerství s rozvojovými zeměmi. Státy dlouhodobě zabývající rozvojovou agendou tuto myšlenku spíše prosazují a ostatní eurounijní státy jsou zde skeptické. Další problematyczny bod z pravidla bývá geografické zaměření. Několik členských států včetně České Republiky poukazuje na to, že implementace by se měla cílit pouze na Afriku. Dalším bodem, na kterém nepanovala shoda, byl program vytváření zásob surovin. Mnoho států ho považuje za opatření narušující trh.

Dokument Řešení Výzev a Iniciativu k Nerostným Surovinám podpořila však část podnikatelské komunity. K promptní realizaci těchto dokumentů vyzvala např. Evropská Asociace Kovů (Eurometaux) a BusinessEurope. Dne 14. října 2012 přijal Evropský Parlament dokument s názvem „Efektivní Evropská Strategie pro Suroviny.“³¹ Dokument vyzývá k bezodkladnému provedení

---

³¹ Usnesení EP, „Efektivní Evropská Strategie pro Suroviny“, 14. Říjen 2012.

Iniciativy k Nerostným Surovinám a dále konstatuje, že tzv. férový přístup k nerostným surovinám je velmi důležitý pro konkurenceschopnost, rozvojový potenciál a obranu evropského průmyslu. Evropská komise by se měla snažit podporovat jednotlivé členské státy při budování jejich vlastních taktik a strategií pro suroviny. Dále by podle většiny nynějších expertů EK měla podporovat koordinaci a sdílení osvědčených metod a postupů mezi členskými státy.

Na druhou stranu, podíváme-li se na zdrojovou problematiku optikou rozvojových zemí tak je zdaleka nejkontroverznější první pilíř. Tento se týká vývozních omezení. Drtivá většina NGO (nevládních organizací – non government organization) chápe přístup evropské unie jako proti rozvojový a nespravedlivý. Organizace OXFAM, ku příkladu osočila unii za to, že se prý řídí jen a pouze obchodními zájmy. Další nevládní organizace často obviňují EK, z toho, že rozvojovým zemím asertivně vnucuje investiční a obchodní politiky, které jsou pro ně zcela zřejmě nevýhodné a nesmyslné. Také tím de facto upírá právo těmto zemím volit si volit vlastní hospodářské politiky. Hlavním argumentem těchto NGOs je, že exportní restrikce mohou sehrát podstatnou roli v rámci rozvoje nekonkurenceschopného průmyslu a také i při ochraně environmentu a přírodních zdrojů.³²

Podle zprávy „The New Resource Grab – How EU Trade Policy on Raw Materials is Undermining Development“ nejsou však vývozní daně vždy perfektním řešením podpory rozvojových zemí. Dle autora této zprávy je efekt vývozních daní dán vztahem (poměrem) zlepšení situace domácích zpracovatelů ku zhoršení situace domácích producentů. Další důležitý faktor je, jak efektivně vláda užije nové fiskální příjmy z této daně.³³ Tato zpráva v žádném případě současný přístup EU nepodporuje. Čím však s EU souhlasí je potřeba podstatně lepší transparentnosti a předvídatelnosti exportních restrikcí (vývozních omezení).

---

³² John Curtis – „The New Resource Grab: How EU Trade Policy is Undermining Development“ – Oxfam, 2012.

³³ Tamtéž.

3.4 Pozice a přístup České Republiky

ČR stejně tak jako ostatní státy EU závisí na importu téměř všech kovů a nerostného bohatství, a to nevzjímaje kobalt, wolfram a vzácné zeminy. Neželezné kovy vyjma niklu a cínu se dovážejí z EU. Drtivá většina se však importuje z tzv. třetích zemí a to především z výše uvedených ne zcela bezpečných oblastí. Členské státy EU včetně ČR proto oficiálně uvítaly surovinovou strategii Evropské Unie a uplatnění jejich tří pilířů. V době Českého předsednictví radě Evropy byla pečlivě projednána „iniciativa k nerostným surovinám“ a v tomto předsednictví byly rovněž přijaty prvotní závěry rady Evropy o surovinách.

Zemí nejvíce aktivní, a to i předem než byla přijata iniciativa k nerostným surovinám, byla Česká Republika, známý zastánce liberalizace trhu nerostných surovin. Právě na žádost ČR a několika jiných podobně smýšlejících členských států unie Evropská Komise posuzovala importní restriktce, jež Unie aplikuje na dovoz nerostných surovin. Důsledkem toho bylo, že v roce 2007 se importní clo na aluminium snížilo z 6% na 3%.

Česká Republika přijala v srpnu roku 2001 „Východiska pro koncepci surovinové a energetické bezpečnosti ČR“. V tomto materiálu jsou podrobněji rozepsány klíčové zásady přístupu České Republiky ke zdrojové problematice a k již několikrát zmíněným třem pilířům. Tento dokument uvádí, že důvody nové koncepce jsou motivovány zejména globální i domácí situací a také postojem Evropské Unie. Dokument znovu potvrzuje vládu České Republiky jako subjekt nesoucí absolutní odpovědnost za surovinovou bezpečnost Republiky. Dokument dále také konstatuje jednotlivá klíčová rizika zdrojové problematiky a to 1. Znejistění dodávek hlavních strategických surovin, 2. Přílišná závislost na dominantním dodavateli, 3. Fakt, že značný podíl Českého trhu je ve vlastnictví netransparentních společností.

Dokument zdůrazňuje, ve věci prvního pilíře evropské surovinové politiky, diverzifikaci dodavatelů. Tohoto se má dosáhnout udržováním tzv. „surovinových vztahů“ se státy bohatými na zdroje na všech kontinentech.

Dokument také zdůrazňuje důležitost českého soukromého či veřejného podílu v těžebních společnostech v zemích bohatých na zdroje. Dále zdůrazňuje podporu českých společností podnikajících v těžebním odvětví.

Ve věci druhého pilíře dokument zdůrazňuje nutnost investic do technologií, technologické infrastruktury, budovat kvalitní lidské zdroje a také nutnost diverzifikovat hospodářství a to zejména z hlediska zabezpečení výroby efficientně využívající naše zdroje.

V tomto dokumentu je však věnován relativně malý prostor efektivnímu využívání zdrojů a to silně kontrastuje s významem, jaký je přikládán prvnímu pilíři a hlavně také s problematikou energetické bezpečnosti.

4. Sekundární suroviny v ČR

Hlavním problémem hodnocení sekundárních surovin a jejich podílu v domácím i zahraničním obchodě je neexistence výkladu tohoto pojmu v legislativě České Republiky. V zákonech o odpadech je definován vztah odpad – druhotná surovina jako využívání odpadů, jako snaha směřující k získávání sekundárních surovin a také k znovu využívání (recyklaci) odpadů. V této oblasti je zásadní recyklace železa a neželezných kovů. Na tomto je hutní průmysl České Republiky do velké míry závislý. Export a import nejvýznamnější komodity z okruhu sekundárních surovin, železného šrotu, značně kolísá v známé závislosti nabídky a poptávky hutních firem. Celkové množství zpracovaného kovového šrotu českými firmami klesá v závislosti na poklesu průmyslové výroby. Jeden z důsledků poklesu různých odvětví průmyslové výroby je i snižování celkového množství vyprodukovaných odpadů. Efektivní využívání sekundárních surovin zlepšuje celkovou účinnost industriální výroby a v situacích rozumného uplatnění je také provázáno úsporou energií v komparaci k možnosti výroby z primárních zdrojů.

Ke dnešnímu dni stále nejsou v optimálním množství zavedeny hi-tech postupy, které by šetřily především zdroje stavebních a nerudních surovin a také

energii nutnou k jejich těžbě a úpravě. Také tak v dostatečné míře nefunguje rozřídování odpadu z domácností. ČR má velký prostor pro zlepšení v oblasti recyklace stavebních materiálů. Země západní Evropy jsou v této konkrétní problematice značně před námi. ČR recykluje přibližně 10% z celkového ročního množství stavebních odpadů tj. 7 – 11 milionů tun. Toto je méně než polovina množství běžně recyklovaná v zemích západních států EU. Je to hlavně důsledkem relativně nízké ceny za uložení odpadů v kontrastu k nákladům na jejich recyklaci. Uvažujeme-li recyklaci stavebních materiálů, tak zde má největší význam (objemově) recyklace železničního kameniva. V problematice minimalizace odpadů z procesu užívání primárních nerostných surovin se hlavní pravidlo šetrného využívání zdrojů naplní nejvíce tím, když se nám materií zdroje povede využít co nejvíce. Toto je možno ovlivnit ve dvou fázích: 1.) fáze dobývání, 2.) fáze úpravy vydobytých zdrojů. Volbou dobývací metody můžeme upravit míru úplnosti využití zdroje. Ve fázi úpravy vydobytých zdrojů je třeba hledat uplatnění pro co nejvíce komponentů nerostného zdroje. To nám zaručí minimalizaci množství hlušiny. Zájem těžaře je logicky na takovém využívání vytěženého materiálu, které přináší nejvyšší zisk. Proto velká část politických elit dnešní doby za nejefektivnější považuje zavedení dotací do úpravárenských technologií. Dále by to mělo být spojeno s politikou ochrany životního prostředí. V této problematice jsou zase evropské politické elity v přímém rozporu s liberálními ekonomy. Liberální ekonomové stále připomínají, že dotace nejsou standardní ekonomický nástroj a že tedy současné evropské politické elity stále více a více deformují svobodný trh.

5.Globální obchod, burzy surovin, mezinárodní a národní organizace

Trh komodit ve Velké Británii je znám svou dlouholetou tradicí. London Metal Exchange (LME) je asi nejznámější komoditní burzou na světě. Obchody konané na LME zásadně ovlivňují globální ceny neželezných kovů (nikl, zinek, cín, olovo, měď, hliník). V Londýně jsou také kotovány ceny drahých kovů, kterými jsou (stříbro, zlato, palladium, platina) a stejně tak i strategických kovů, kterými jsou (chrom, arsen, hořčík, antimon, iridium, kobalt, indium, rtuť, mangan, ruthenium, křemík, tantal, selen, wolfram, titan, vanad, feroslitiny a jiné).

Mezi velmi významné burzy bych si dále dovilil zařadit International Petroleum Exchange of London (IPE), na které se obchoduje kromě jiného s ropou Brent (severomořská), Dubaiskou ropou, s naftou, bezolovnatým i olovnatým benzinem a jinými produkty ropy. Právní forma IPE je srovnatelná s v Čechách užívanou s.r.o. (společnost s ručením omezením). IPE je dceřinou firmou americké ICE (Inter Continental Exchange).

Nadnárodní kartelové dohody výrazně ovlivňují světový trh nerostných surovin a to z pravidla tak, že výrazně zvyšují ceny nerostných surovin. Kartelové dohody jsou obvykle tvořeny sdružením významných producentů té které dané, obvykle strategické suroviny.³⁴ V sedmdesátých letech minulého století na sebe největší pozornost upoutalo sdružení producentů ropy (OPEC). Arabští členové tohoto sdružení v té době použili časově omezené embargo dovozu ropy do USA a Nizozemí jako politickou zbraň kvůli svému nesouhlasu s Americkou finanční a zbrojní pomocí státu Izrael. Kartel OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries) byl založen roku 1960 v Rakouské Vídni a to těmito zeměmi: Kuvajt, Irán, Irák, Saudská Arábie, Venezuela. V dnešní době má kartel již 11 členských států a to: Indonésie, Alžírsko, Katar, Irán, Irák, Nigérie, Libie, Kuvajt, Saudská Arábie, Spojené Arabské Emiráty, Venezuela. Na svých periodických schůzkách zástupci jednotlivých členských států domlouvají

---

³⁴ National Security Council, „Global Trends 2025: A transformed world,“ Washington DC, 2008

především maximální těžební objemy pro jednotlivé členské státy. Podíl OPEC na světové produkci se v posledních deseti letech pohyboval lehce nad 40% celkového na světě vytěženého množství.

5.1 Přední globální surovinové kartely

Dnes existuje mnoho dalších surovinových kartelů, které sdružují vždy země exportující danou komoditu. Vedle kartelů producentů existují také sdružení, které mají za členy jak dodavatele surovin tak zároveň jejich čelní zpracovatele. Krom toho existují také organizace, které sdružují přední firmy zabývající následným zpracováním určitých kovů a jejich použitím v rozličných industriálních odvětvích. Jako další sdružení států bych uvedl sdružení států vyvážejících železnou rudu – **APEF** (Association of Iron-Ore Exporting Countries). Založeno bylo v roce 1975. Zakládající členové jsou tyto: Brazílie, Alžírsko, Austrálie, Mauretanie, Chile, Indie, Sierra Leona, Peru, Tunisko, Švédsko, Libérie a Venezuela. Toto sdružení se podílí na celkovém světovém exportu Fe-rud asi 56%. Toto společenství se zaměřuje zejména na marketingovou kooperaci a výměnu informací. Jiné možnosti moc nemá, protože zpracování Fe-rud je pod kontrolou obřích nadnárodních korporací.

Dalším společenstvím, o kterém se musím zmínit, je **ICDA** (International Chromium Development Association). Tato organizace je sdružení největších producentů chromu a také producentů sloučenin na základě chromu. Sdružuje 94 společností z 26 zemí. Asociace se zabývá hlavně podporou marketingu, problematikou ochrany environmentu a zdraví lidí ve společnosti v souvislosti s využitím chromu a sloučenin chromu v různých industriálních odvětvích.

ITIA (International Tungsten Industry Association) je sdružením těžebních a zpracovatelských společností, které se zabývají dobýváním a zpracováním

wolframu a jeho rud či sloučenin. Sdružuje 51 firem ze 17 zemí. Náplň činnosti je obdobná jako u ICDA³⁵.

V případě těžby a zpracování hliníku musíme zmínit dvě základní organizace. Zájmy těchto dvou organizací jsou značně protichůdné.

IBA (International Bauxide Association) reprezentuje zájmy producentů bauxidu. Založena byla v roce 1947 sedmi silnými producenty: Guinea, Jamaica, Austrálie, Guyana, Sierra Leone, Jugoslávie a Surinam.

IAI (International Aluminium Institute) je sdružení producentů hliníku, které inkorporuje 26 silných výrobců hliníku a slitin hliníku. Protože více než 60% světové produkce hliníku obstarává šest globálních společností (Reynolds, Alcoa, Kaiser, Pechineiy, Alcan, Alusuisse) nemá IBA žádnou podstatnou a rozhodnou sílu ovlivňovat obchod s bauxitem a jeho cenu.

CIPEC (International Council of Copper Exporting Countries) se od roku 1967 snažil ovlivňovat obchod s mědí a její těžbu. Ustanovujícími členy byli: Chile, Zambie, Zaire, Peru. V roce 1975 se k těmto zemím připojila Austrálie, Nová Guinea, Indonésie a Jugoslávie. Toto společenství reprezentovalo 30% globální produkce mědi. Společenství ale reprezentovalo více než 50% globálních zásob měděných rud. Sdružení se v letech 1973 – 1976 intenzivně snažilo o regulaci světové ceny. Tato snaha se projevila jako neúčinná a sdružení zaniká v roce 1988.

ITC (International Tin Council) byla mezinárodní cínová rada působící v letech 1956 – 1985. Tato rada zastupovala producenty i spotřebitele cínu. Rada bezmála 30 let řídila cenu cínu a těžařské kvóty jednotlivých producentů. Postupem času došlo k uzavření šesti různých smluv o obchodu s rudami cínu a cínovými slitinami. Toto společenství zaniklo roku 1985. Poptávka po cínu byla velice malá a rada nebyla schopna vyrovnat prudce klesající ceny. Toto společenství bylo z části nahrazeno organizací ATPC.

---

³⁵ National Security Council, „Global Trends 2025: A transformed world,“ Washington DC, 2008

ATPC (Association of Tin Producing Countries) vznikla v roce 1983 a její zakládající země byly: Indonésie, Malajsie, Austrálie, Bolivie, Thajsko, Brazílie, Nigérie, Čína. Toto společenství se částečně rozpadlo také v důsledku klesajících cen cínu. V roce 1997 zůstali členy pouze: Indonésie, Zair, Malajsie, Čína, Bolivie a Nigérie. Dnes toto sdružení je zaměřeno především na monitoring volného obchodování s cínem a se slitinami cínu. Cínový výzkumný ústav (ITRI) byl také součástí tohoto spolku.

ITRI (International Tin Research Institute) byl vždy součástí ATPC ale od roku 1995 je již soukromou společností, která je financována čtrnácti firmami, které se zabývají cínovou metalurgií.

ILZRO (International Lead Zinc Research Organisation) je mezinárodní organizací založenou v roce 1958, která se zabývá výzkumem olova, zinku a jejich rud. Tato od roku 2002 inkorporuje také zpracovatele a producenty stříbra³⁶. Hlavním úkolem tohoto společenství je vývoj nových metod užití těchto třech kovů a zároveň také ochrana zdraví a životního prostředí. S tímto sdružením úzce spolupracuje IZA.

IZA (International Zinc Association) mezinárodní zinková asociace reprezentuje globální producenty zinku a také společnosti zabývající se zinkem spojenými technologiemi (galvanizace). Členové této asociace zastávají více než 60% globální těžby zinečnatých rud a nad 70% globální produkce kovů.

TIC (Tantalum – Niobium International Study Center) je organizace, která má podobné zaměření jako IZA. Tato inkorporuje producenty slitin Nb a Ta. Organizace dnes má 80 členských společností z dvaceti zemí světa.

Výše uvedený přehled kartelů důležitých producentů klíčových surovin naznačuje, že vliv kartelů na světový obchod a cen komodit se snižuje. Početně začínají pomalu převládat neziskové organizace, které podporují výzkum a také zkoumání dalších možností využití těchto surovin. Tyto organizace sledují vývoj obchodu s danými komoditami a zabývají se marketingem na světových trzích.

---

³⁶ „Reports on G20 Trade and Investment Measures“ – Kapitola suroviny. Polovina října 2010 až duben 2011, WTO, OECD, UNCTAD. Str. 28.

Dnes velmi posiluje vliv nadnárodních společností jejichž kontrola ze strany vlád jednotlivých států je velice limitovaná. Ve střetech s nadnárodními korporacemi ne zřídka prohrávají tak silné vlády jako je ta Spojených Států.

6. Světové a regionální zdrojové prognózy

Regionální i globální surovinové prognózy se vypracovávají zejména pro potřeby predikce globálních cen a velikosti přirozených přírodních rezerv daných surovin³⁷. Místní (regionální) surovinové studie vytvářejí nejčastěji státní geologické organizace jednotlivých zemí či spolkových států. V naší Republice se po revoluci vytvořily okresní surovinové studie a to hlavně pro potřeby okresních úřadů. Po roce 2010 Česká geologická služba zpracovala aktualizované zdrojové studie a to pro užití a potřeby Krajských úřadů. Před revolucí byly na území ČR vypracovány studie a prognózy pro určité komodity a to: uran, zlato, stříbro, stavební kámen. Tyto pak byly využity hlavně pro další rozsáhlý geologický průzkum.

Ve Spojených Státech Amerických úřad pro hornictví (US Bureau of Mines) zpracovával periodicky do roku 1985 světové surovinové prognózy pro různé komodity a stejně tak domácí americké surovinové prognózy. Důvodem byla zejména snaha odhadnout globální cenové trendy a dynamiku spotřeby³⁸. Úřad toto vypracovával periodicky jednou za pět let a vydával knižně jako „Mineral facts and problems“. USGS (Geologická Služba Spojených Států) vydává nepravidelně tištěné zprávy MCP (Mineral Commodity Profiles). Zde jsou podrobné informace věnované jednotlivým nerostným zdrojům. Některé z těchto studií jsou dohledatelné na stránkách www.usgs.org. Obdobné prognózy a studie zpracovávají i další země. Ve Francii je to geologická služba BRGM (www.frgm.fr) a v Německu geologická služba BGR (www.bgr.de). Většina těchto studií a prognóz je tištěna knižně a je k sehnání na komerční bázi.

---

³⁷ Klaus Václav – Modrá nikoli zelená planeta, ISBN: 978-80-7363-243-4, str. 84.

³⁸ Tamtéž.

7. Energetická a surovinová politika ČR

Energetickou a surovinovou politiku ČR definujeme jako souhrn všech aktivit Českého státu, kterými ovlivňujeme vyhledávání, těžbu a užití domácích surovinových zdrojů a také získávání surovinových zdrojů ze zahraničí, a to vše s cílem, zabezpečení chodu naší domácí ekonomiky. Hlavním předmětem surovinové politiky jsou rudní, nerudní stavební a tzv. palivoenergetické suroviny a to jak z primárních tak i ze sekundárních zdrojů. Tato politika neřeší suroviny z tzv. „obnovitelných zdrojů“ jako je voda, dřevo, zemědělské suroviny a další. Zabývá se ale sekundárními surovinami a to ze dvou hledisek: 1.) hledisko vlivu na úspory sekundárních surovin, 2.) hledisko úspory energie, která je vkládána do zpracování primárních surovin a jejich následného využití. Politika nerostných surovin a energetická politika jsou dvě strany téže mince. Z hlediska určení některých cílů a jejich řešení jsou tyto politiky intimně propojeny. Základním rysem nerostného bohatství je jeho neobnovitelnost a obtížná přemístitelnost. Dle v dnešní době převládajících názorů využívání nerostných surovin vyžaduje určitou míru prorůstání státního aparátu do jinak relativně volného tržního prostředí za účelem stanovení pravidel, formy a míry regulace a dalších opatření za účelem šetrného využívání zdrojů na území státu a dohledu nad ultra strategickým odvětvím. Na poli této problematiky velké množství striktně levicových intelektuálů stále povídá něco o tzv. „trvale udržitelném rozvoji“. Trvale udržitelný rozvoj se stal mantrou regulace a ospravedlňování státních zásahů do jinak striktně tržního soukromého sektoru³⁹. Viz předchozí kapitoly.

Samotným smyslem zdrojové politiky, kterou vypracovalo ministerstvo průmyslu a obchodu je určit národní cíle a najít k nim postupy sloužící ke splnění těchto cílů. Primární nerostná zdrojová základna České Republiky nepokrývá, vyjma určitých druhů nerostných surovin, množství požadavky domácích zpracovatelů daných surovin. Česká primární zdrojová základna neposkytuje především dostatek surovin pro výrobu: 1.) kovů – železných i neželezných, 2.) produktů chemického a petrochemického průmyslu. Primární nerostná zdrojová základna je tradičně doplňována tuzemskými nebo importovanými sekundárními

---

³⁹ Klaus Václav – Modrá nikoli zelená planeta, ISBN: 978-80-7363-243-4, str. 114.

surovinami v celkové míře přibližně 15 – 20% ekonomické hodnoty zdrojových vstupů. Jsou však vstupy, u kterých činí podíl spotřeby sekundárních surovin 60% nebo i více. Příkladem jsou některé neželezné kovy.

Až budou vyčerpány stávající zdroje černého uhlí v ostravsko – karvinské uhelné pánvi tak bude třeba řešit další dodávky a to v dlouhodobé perspektivě. Bude velmi záležet na struktuře naší energetiky a průmyslu a na to navázanou poptávkou po černém uhlí. Zvažovat se zcela za jisté bude přehodnocení vytěžitelnosti jeho zásob⁴⁰. Vyšší vytěžitelnost v již zmíněném revíru by sice pravděpodobně vyžadovala státní intervence, ale zároveň by znamenala prodloužení životnosti této těžební oblasti a nevychýlení české obchodní bilance kvůli navýšení importu této strategické suroviny. Ekonomika tradičního svobodného obchodu bude mít přirozené tendence k importu levnějšího černého uhlí z mimo tuzemských lokalit. Stát si v tomhle ohledu bude muset srovnat priority a jasně se rozhodnout zdali chce nízkou cenu a tržní principy nebo svoji velkou kontrolu tuzemských nalezišť.

---

⁴⁰ Expertní skupina vlády ČR – Studie vytěžitelnosti stávajících uhelných zásob a následné možnosti, Praha 2004, Str. 13

8. Energetická koncepce České Republiky

Energetická koncepce České Republiky byla schválena vládou dne 10/3/2004. Koncepce určuje priority a cíle energetického sektoru České Republiky a také popisuje kroky, které je třeba udělat pro realizaci těchto priorit a cílů. Součástí tohoto dokumentu je také výhled do roku 2030. Koncepce konkretizuje České národní priority, kterých chce stát dosáhnout do roku 2030. Stát se zde hlavně vyjadřuje k tomu, jak chce ovlivňovat vývoj energetického hospodářství v prostředí převážně tržní ekonomiky. Největší otázkou pro Českou energetickou politiku zůstává, zda budou v České Republice po roce 2020 pořád stále většinově užívány tepelné elektrárny (problematika územních ekologických limitů těžby v Českých uhelných dolech), nebo zda energetika dále vychýlí své těžiště ve prospěch jádra⁴¹. Prioritní požadavek neplýtvat energií a optimálně užívat tzv. „obnovitelné zdroje“ zatím není nikterak moc úspěšně prosazován. Tento přístup by dle koncepce měl prodloužit životnost zásob energetického uhlí. Dle ministerstva životního prostředí je přitom celkový potenciál obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě energie ČR až 30%. K naplnění tohoto teoretického potenciálu by však bylo dle výpočtů třeba 1.250 mld. Kč. Proto je pouze reálné uvažovat o drobném navyšování podílu obnovitelných zdrojů na celkovém balíku. A to z dnešních cca 4% na 6 - 8% v roce 2020. I toto navýšení si však vyžádá stovky miliard investic. Dnes je proto velmi diskutabilní uvažovaná výstavba nových bloků tepelných elektráren, jež by měly nahradit současné dosluhující bloky. Nemají totiž zajištěnou dostatečnou surovinovou základnu. Další zásoby českého uhlí jsou totiž za těžebními územními limity. Jejich možné využití je tedy realizovatelné pouze po přehodnocení současných těžebních limitů. Jestliže k prolomení těžebních limitů nedojde tak automaticky nastane import uhlí ze zahraničí. S využitím hnědouhelných zásob z ložisek, která se nacházejí pod urbanizovanou zónou, je dnes z politických důvodů lepší nepočítat⁴². Ty zdroje hnědého uhlí, které nebudou užity v energetice, je však vhodné chránit a uchovat pro další generace. Co se týče plynu a možností jeho zásobování a skladování tak

---

⁴¹ Tamtéž

⁴² Zpráva energetické pracovní skupiny vládě ČR, Praha 2007, Str. 71.

byl v roce 1998 uveden do provozu v lokalitě Háje na Příbramsku zásobník o kapacitě 55 mil. M3. Prioritně by měl sloužit Praze a okolí. Bezpečnost dodávek klíčových surovin jako je ropa a zemní plyn je řešena hlavně jejich diverzifikací a také tvorbou strategických zásob. Správa hmotných rezerv České Republiky udržuje hmotné zásoby ve výši průměrné devadesátidenní České vnitrostátní spotřeby. Toto je přibližně také standard ostatních členských států Evropské Unie⁴³. Ropnou bezpečnost České Republiky dále posiluje naše členství v mezinárodní energetické agentuře (OECD). Od roku 1997 jsou dodávky zemního plynu z Ruska diverzifikovány plynem z Norska. Tento je na hranice České Republiky dodáván Německými dopravci. Touto cestou bylo za poslední dekádu dodáváno zhruba 3 miliardy m³/rok. Česká energetická koncepce tedy je jedna ze základních částí hospodářské politiky ČR. Dosahování priorit a cílů energetické koncepce je vyhodnocováno ministerstvem průmyslu a obchodu a to v intervalu jedna krát za tři roky. O výsledcích těchto periodických hodnocení je informována vláda České Republiky.

---

⁴³ Zpráva energetické pracovní skupiny vládě ČR, Praha 2007, Str. 79.

9. Energetická politika Evropské Unie

EU staví svoji energetickou politiku na třech pilířích. Těmito jsou: bezpečnost zásobování, konkurenceschopnost a tzv. „energetická udržitelnost“. V rámci těchto pilířů Evropská Unie definuje hlavní zásady jako: transparentnost, nediskriminace, dodržování pravidel hospodářské soutěže, národní svrchovanost nad zdroji energie a nad národně preferovaným energetickým mixem⁴⁴.

Oblasti energetické politiky Evropské Unie od roku 2006 jsou tyto: 1.) zabezpečení zásobování, 2.) trhy s energií, 3.) energetická infrastruktura, 4.) obnovitelné zdroje, 5.) energetická účinnost, 6.) technologický výzkum v energetice, 7.) vztahy s mimounijními zeměmi a tzv. třetím světem. Jako hlavní nástroje pro prosazení uvedených zásad dokument zmiňuje: a) výměnu zkušeností mezi jednotlivými euro unijními aktéry, b) podstatně větší spolupráci jednotlivých evropských regulačních orgánů mezi sebou, unijní i národní informační kampaně, d) právně závazné nástroje⁴⁵. Dokument dále zmiňuje jako podstatnou věc zlepšení koordinace investic a to především v otázkách přezhraniční infrastruktury a také snahu o odstranění překážek k využívání tzv. „obnovitelných zdrojů“.

---

⁴⁴ Usnesení Evropského parlamentu – Efektivní Evropská strategie pro suroviny. Str. 29, EP, 13. Zář 2011

⁴⁵ Tamtéž.

10. Trvale udržitelný rozvoj a hospodaření se zdroji surovin

Dobývání, úprava a zpracování nerostného bohatství představují podstatný zásah do environmentu. Kromě toho je faktem, že nerostné suroviny jsou neobnovitelnými zdroji. Tyto obě skutečnosti vedou řadu vědců, politiků, ekonomů i ekologů k úvahám o způsobech a možnostech racionálního hospodaření s těmito vzácnými statky. Hlavní postavou v úsilí o odvrácení domnělé ekologické krize byl v roce 1969 generální tajemník OSN U. Thant. V době jeho předsednictví OSN došlo k založení programu OSN pro životní prostředí (UNEP). V této době začala také postupně v jednotlivých zemích vznikat ministerstva či jené ústřední regulační orgány pro problematiku obrany životního prostředí před průmyslovým znečištěním⁴⁶.

Důležitým mezníkem v těchto snahách bylo zhotovení matematického modelu hospodářského vývoje světa. Model se zabýval obdobím rok 2000 až 2100. Model byl zpracován pracovníky Americké elitní university MIT (Massachusetts Institute of Technology). Model publikovala kniha Meze Růstu v roce 1972. Tato publikace vyvolala vášnivé debaty mezi zainteresovanými elitami po celém světě. Autoři této publikace docházejí k závěrům, že nerostné zdroje jsou na naší planetě značně omezené a výrazným způsobem budou limitovat možnosti rozvoje lidské společnosti. Na druhou stranu musím ale přiznat, že existuje velké množství ekonomů, kteří jsou k závěrům tohoto modelu značně pesimističtí.

---

⁴⁶ Přátelé Země – Responsible or irresponsible: Europe's resource use and its impacts, Závěry konference, parlament EU, Brusel, listopad 2011.

10.1 Jsou surovinové zdroje vyčerpitelné či nevyčerpitelné

Mezi surovinově nejoptimističtější světově uznávané ekonomy patří francouzský ekonom Callot (1975). Tento považuje surovinové zdroje za prakticky nevyčerpitelné. Člověk je podle něj limitován pouze náklady na těžbu těchto zdrojů a také náklady na jejich zpracování. Nosnou teorií tohoto autora je, že je na planetě ohromné množství dosud neobjevených nerostných zdrojů. Callot tvrdí, že důlní společnosti nemají důvod investovat kapitál do průzkumu ložisek, která budou potřeba k těžbě za 30 až 50 let. Dle Callota se důlní společnosti soustředí zcela logicky a pragmaticky na výzkum ložisek, která potřebují v následujících 20 – 30 ti letech. Tato Callotova úvaha byla potvrzena za správnou oživením geologického průzkumu v návaznosti na zvýšení cen určitých surovin a následující objevení velkého množství nových nalezišť (př. uran v Kanadě a Australii)⁴⁷.

Callot však upozorňuje na tři závažná rizika, které by mohli směřovat k časově omezenému nicméně však závažnému narušení dodávek strategických surovin. Jako první riziko Callot označuje možnost nekvalitního predikování vývoje spotřeby, kdy neexistuje dostatečný časový náskok průzkumu před výstavbou těžkých zpracovatelských kapacit. 10 – 14 let je průměrná doba od objevení surovinových zdrojů do zahájení jejich těžby. Obdobně dlouhou dobu, 10 – 14 let, zabere stavění nových energetických staveb. Např. od schválení plánu postavit novou elektrárnu do jejího funkčního nasazení uplyne 10 – 14 let. Jako další riziko vidí Callot riziko politické. Toto spočívá v možnosti výrazného omezení těžby klíčovými producenty v důsledku války nebo z důvodu jejich spekulace s cenou dané komodity a snahou umělého navýšení ceny. Riziko tohoto charakteru se periodicky vrací od roku 1973 a to především v souvislosti s ropou a zemním plynem. Příkladem může být embargo OPEC, nepokoje a války na blízkém východě, blokování ruských produktovou. Jako třetí riziko pro dostatek zdrojů Callot uvádí vliv NGO's a různých ekologických organizací a radikálně

---

⁴⁷ Klaus Václav – Modrá nikoli zelená planeta, ISBN: 978-80-7363-243-4, Str. 152.

zelených politických stran na surovinovou politiku jednotlivých zemí. Perfektním příkladem těchto rizik je eko – radikální organizace Greenpeace a další nevládní organizace jako třeba v Čechách Jihočeské matky, Duha a Děti země. Tyto radikální organizace brojí hlavně proti jaderné energii a dále se také snaží omezovat těžbu různých nerostných surovin. Tyto organizace často bývají prodlouženou rukou různých politických lobby či také bývají financovány konkurenčními dodavateli elektrické energie nebo třeba dodavateli uhlí z jiné lokality⁴⁸.

Na druhou stranu dnešní doba směřuje na základě podrobných ekonomických a ekologických analýz spíše od rozsáhlé těžby k šetrnějšímu využívání a recyklaci. Základním stavebním kamenem tohoto přístupu jsou jak státní, tak nadnárodní energetické a surovinové politiky. Příkladem zde může být energetická politika EU, surovinová a energetická politika České Republiky, různé summity G7 a G8 řešící dané téma. Klíčová rozhodnutí často přicházejí na jednáních relevantních orgánů OSN, hlavně tzv. světové komise pro životní prostředí a rozvoj (UNCED) – Rio de Janeiro – rok 1992, konference v japonském Kjóto 1997 a další. Zde v Evropě k nejsilnějším eko-hráčům určitě patří UNECE (evropská hospodářská komise při OSN). Tato se zasloužila o prosazení úmluvy o přístupu k informacím a přístupu k legální ochraně ve věcech environmentu v roce 1998.

Dalším podstatným mezníkem bylo zpracování nového matematického modelu vývoje světa ve 21. století. Zpracovali ho tytéž autoři, kteří vypracovali předchozí model publikovaný v díle meze růstu. Nový matematický model publikovaný ve studii „Překročení mezí“ (Meadows a kolektiv 1992) varuje především před nebezpečím extenzivního využívání neobnovitelných přírodních zdrojů a jeho údajně zdrcujícím vlivem na zemské klima. Tento materiál tedy důrazně prosazuje větší využívání tzv. obnovitelných zdrojů energie a také úspory spotřeby surovin a energií⁴⁹.

---

⁴⁸ Klaus Václav – Modrá nikoli zelená planeta, ISBN: 978-80-7363-243-4.

⁴⁹ Meadows a kolektiv – Překročení mezí, 1992, Massachusetts, USA

Termín „trvale udržitelný rozvoj“, který všichni liberální ekonomové kritizují jako zcela nesmyslný, byl poprvé užit ve studii světové komise pro životní prostředí a rozvoj při OSN. Studie se jmenuje naše společná budoucnost a byla vypracována roku 1987. Idealistický termín „trvale udržitelný rozvoj“ tato studie definuje jako rozvoj globální společnosti, který zajistí naplnění cílů současné společnosti, aniž by však ohrozil cíle a potřeby generací následujících⁵⁰. V České legislativě je tzv. „trvale udržitelný rozvoj“ definován v zákoně číslo 17/1992 sb. jako rozvoj, který dnešním i následujícím generacím zachovává příležitost uspokojovat své ekonomické cíle, aniž by docházelo ke snižování rozmanitosti přírody a byly zachovány přirozené ekosystémy. Principy tzv. „trvale udržitelného rozvoje“ jsou dnes dohledatelné jak v mezinárodních úmluvách o environmentu (Montreal agreement o ochraně ozonové vrstvy, Kjotský protokol...) tak i v jednotlivých národních energetických a surovinových politikách.

Současná energetická politika Evropské Unie zdůrazňuje zvyšování energetických úspor. EU se usnesla, že v letech 2008 až 2017 poklesne spotřeba energií alespoň o 9%. EU s tímto centrálním plánováním však již tradičně selhává. Příkladem může být třeba fakt, že si EU po roce 2000 zadala cíl, že do roku 2010 bude 22% eurounijní energetické spotřeby z tzv. „obnovitelných zdrojů“. Není divu, že tato centrálně naplánovaná kvóta nebyla dosažena⁵¹. Nadšení zastánci politiky tzv. „trvale udržitelného rozvoje“ stále více a více hovoří o nutnosti úspor surovin a energií v průmyslové výrobě. Dále mezi jejich nosná témata patří zvyšování podílu recyklace kovů a jiných surovin a stejně tak snižování ostatního odpadu, který je bez využití ukládán na skládky. Kromě NGO's (Non Government Organizations) se dnes na prosazování myšlenek tzv. „trvale udržitelného rozvoje“ stále více podílí politický mainstream. Myšlenky tzv. „trvale udržitelného rozvoje“ jsou dnes vlastně módní záležitost a jakákoli polemika s nimi bývá často označována za politicky nekorektní.

---

⁵⁰ Studie OSN – Naše společná budoucnost, Str. 8, Rok 1987.

⁵¹ Summit G20. „Roundtable on Commodities and Raw Materials – Remarks by Angel Gurría, OECD

11. Čínský přístup k problematice surovinových zdrojů

Čína se v posledních dvaceti letech přeměnila z vývozce na dovozce velkého množství nerostných surovin. Čína má sama o sobě velké nerostné bohatství. To ale nestačí na pokrytí mohutné domácí poptávky, která je stále hnána k novým maximům v důsledku rychle rostoucí Čínské ekonomiky. Dnes Čína patří mezi nejvýznamnější aktéry globální energetické problematiky. Čínská spotřeba energií v posledních třech dekádách dramaticky roste. To vše díky bezprecedentnímu růstu ekonomiky a životní úrovni v Číně.

Dnešní Čína je na druhém místě hned za Spojenými Státy Americkými ve spotřebě ropy. Stejně tak je světovou dvojkou v importu černého zlata. Dle odhadů MEA (Mezinárodní Energetická Agentura) by se Čína mohla stát největším dovozcem černého zlata na světě někdy okolo roku 2020. Zhruba polovina Čínského importu ropy je z blízkého východu a druhý největší díl importu této suroviny je z Afriky. Právě Afrika se stala hlavním symbolem asertivní Čínské energetické politiky.

11.1 Z exportérů se stali importéři

Energetická bezpečnost (politika) patří mezi zcela zásadní oblasti, které udávají směr a dynamiku dnešnímu geopolitickému systému. Energetická politika do značné míry ovlivňuje a utváří jak domácí tak zahraniční politiku jednotlivých zemí. Zajištění přístupu k adekvátnímu množství nerostného bohatství se stalo pro jednotlivé země klíčovým úkolem. Hlavními důvody je hlavně udržení a akcelerace ekonomického růstu a tím potažmo zajištění rostoucí životní úrovně svým občanům⁵². Od ekonomického růstu je často odvozen růst vojensko-mocenský a díky tomu si daný stát může dovolit uplatňovat asertivní politiku vůči svým sousedům ale i v rámci světového společenství. Po mnoho let bylo realitou, že největšími spotřebiteli ropy jsou západní země a to zejména USA a Evropa. Ostatní části planety (třetí svět) sloužil dříve zejména jako zásobárna těchto

---

⁵² Ferguson Niall - Civilisation-The West and The Rest, ISBN: 978-0143122067

surovin pro západní civilizaci a umožňoval její pokračující rozvoj⁵³. Proměnu takto nastaveného globálního systému zaznamenáváme od devadesátých let minulého století s následnou akcelerací na začátku třetího millenia. V těchto dekádách začalo docházet ke skokovému růstu ekonomik zemí třetího světa (Čína, Brazílie, Indonésie, Indie....). S ekonomickým rozvojem těchto oblastí přišla zcela logicky žízeň po ropě a dalších surovinách. Následkem ekonomického boomu těchto oblastí je otočení do nedávna platných principů. Ze zemí, které vždy historicky zastávali pozici exportéra nerostných surovin, se stali jejich významní spotřebitelé a někdy i importéři. Globální žízeň po surovinách se tedy značně zvýšila. Čína je perfektním příkladem země, ze které se stal významný dovozce ropy.

Čína je dnes s téměř neomezenými finančními prostředky a dostatkem velmi levné pracovní síly druhou největší ekonomikou světa a to hned za Spojenými Státy Americkými. Mnoho prognostiků také tvrdí, že Čína se stane do roku 2030 největší ekonomikou na světě. Pro dnešní Čínu je však zcela kritické udržet dodávky nerostných surovin (zejména ropy) do své ekonomiky. Kdyby Čína nebyla schopna zajistit dostatek ropy pro svou ekonomiku tak by zcela automaticky následoval její ekonomický pád. Přesto že je Čína velký producent černého zlata, tak není však samostatná. Její poptávka po ropě totiž značně převyšuje její ropnou produkci. Čínští centrální plánovači na tuto skutečnost reagují dvěma způsoby. Jednak se snaží co nejvíce diverzifikovat zdroje energie. To řeší převážně značnými investicemi do jaderné energetiky a do obnovitelných zdrojů. Převážně do hydroelektráren a větrných elektráren. Od tohoto přístupu si Čína slibuje snížení spotřeby uhlí a zejména ropy. Druhou metodou, kterou se Čína snaží řešit svoji energetickou situaci je získávání surovinových zdrojů od ostatních států. Tento přístup (strategii) Čínská vláda zpracovala jako tzv. „go out“ strategy. Go out strategie jasně říká, že by se Čína měla poohlížet po surovinových zdrojích po celé planetě. Čína proto dnes spolupracuje s více a více zeměmi, které ropu buď vyváží, nebo se předpokládá, že zde dříve či později budou objevena naleziště ropy.

---

⁵³ Ferguson Niall - Civilisation-The West and The Rest, ISBN: 978-0143122067

Nejlepším příkladem Čínské go out strategie se stal Africký kontinent. Zde je také perfektně vidět, jak důležitou se pro Čínu otázka ropy stala.

11.2 Čína platí za ropu ne jen penězi

Čínská politika v Africe je postavena na několika hlavních principech. První z těchto pilířů je orientace čínské vlády na spolupráci se státem vlastněnými společnostmi jednotlivých Afrických zemí. Od tohoto postupu si Čína slibuje zajištění dlouhodobého přístupu k surovinám. Na mysli mám samozřejmě ropu, která je klíčová pro Čínskou ekonomiku a jež se stala i symbolem pronikání čínského vlivu do Afriky. Problematika importu ropy se pro Čínu stala podstatnou v devadesátých letech, kdy se v roce 1993 stal z Číny importér této strategické suroviny. Od této doby čínská žízeň po ropě vytrvale roste a tak stále více a více utváří čínskou zahraniční politiku. Nemalá ropná naleziště v Africe zapříčinila orientaci Číny na tento region, kde se nyní snaží navázat dlouhodobá obchodní partnerství s vládami jednotlivých států a tím se dostat blíže k jejich ropnému bohatství⁵⁴.

Faktem je, že Čína může za dodávky ropy a jiných surovin zaplatit africkým státům čímkoli. Kromě tradičního finančního plnění může platit stavbou škol, silnic, dálnic, železnic, budováním studen, komunitních center nebo třeba vedením kabelů či výstavbou kanalizací. Čína dnes také aktivně prosazuje politiku zapojování svých firem a korporací do užší spolupráce s africkými státy na četných společných projektech⁵⁵. Tento důraz na spolupráci čínských firem s africkými partnery umožňuje čínským firmám dále rozvíjet svůj export a stavět si solidní dlouhodobé pozice na africkém kontinentu. Z tohoto je zřejmé, že se Říše Středu snaží posílit a upevnit své pozice na černém kontinentu i prostřednictvím svých domácích firem a korporací. Jako příjemný vedlejší produkt své angažovanosti si Čína užívá podporu svých afrických přátel v rámci mezinárodního systému.

---

⁵⁴ Kagan Robert - The Return of History and the End of Dreams, ISBN: 030738988X

⁵⁵ Tamtéž

Čínský režim chápe, že Spojené Státy Americké pořád ještě zauímají vůdčí pozici na mezinárodní scéně, tak se snaží s nimi udržovat relativně přátelské vztahy. Vezmeme-li však v úvahu současnou čínskou energetickou politiku v Africe, tak to vypadá tak, že se Čína bude snažit aspirovat na pozici globálního hegemonu již v následujících několika dekadách. Čína proto bude nadále pokračovat v budování a navazování přátelských vztahů s nezápadními státy. Čínské aktivity v Africe perfektně ilustrují širší čínskou vizi své nové zahraniční úlohy a politiky.

Čínská lidová republika buduje svůj image v Africe i hraním karty „obhájce rozvojového světa“. Prezentuje se jako země, která sdílí obdobné historické zkušenosti a které proto mohou důvěřovat více než západu. Čínský prezident roku 2007 při své státní návštěvě Jihoafrické Republiky řekl, že: „Africký kontinent má nejvíce rozvojových států a Čína je největším rozvojovým státem“. Tuto kartu hraje Čína v Africe více a více. Vytváření dojmu sounáležitosti je důležitá součást čínské politiky v Africe. Čína také velmi často a ochotně v Číně připomíná, že to byly právě bohaté západní mocnosti, které kolonizovali africký kontinent a drancovali jeho bohaté surovinové zdroje.

Je docela předvídatelné, že západní mocnosti dnes kritizují Čínu za její politiku v Africe, kterou často označují za nekoloniální. Zde je však třeba připomenout, že veškeré Čínsko-africké vztahy jsou založeny na dobrovolnosti a fungují jako standardní obchodní dohody. Čína si tudíž z afrického kontinentu nic neodvážá zadarmo. Faktem je, že to byly právě bohaté západní státy, které využívaly své bývalé kolonie, a zdroje takto získané jim značně pomohly vybudovat svoji silnou pozici v rámci dnešního světového systému⁵⁶. Západní svět dnes pozoruje s nelibostí silný růst svých konkurentů a to především v Asii a jižní Americe. Tito noví hráči (Čína, Indie, Brazílie) dnes značně narušují západní hegemonické postavení na světové scéně. Pozice západu jako takového a západní Evropy konkrétně je dnes podstatně slabší než dříve. Západ se tedy zcela pochopitelně snaží potlačovat vliv svých soupeřů jak je to jen možné.

---

⁵⁶ Ferguson Niall - Collosus, ISBN: 978-80-7363-026-3

11.3 Finanční zájmy jsou tradičně na prvním místě

Čínský úspěch v Africe spočívá v jiném přístupu, než který uplatňuje západ. Čína neotravuje své africké partnery různými politickými pravidly a podmínkami, které se zde snaží uplatňovat západ. Podle článku Ivana Taylora „Čínský pokračující růst v Africe“, Afrika považuje ČLD za pozitivní alternativu ke starému západnímu způsobu. Jednotlivé africké země spatřují v Čínském angažmá možnost oslabení západního vlivu a otravných západních politických podmínek. Čína funguje čistě jako obchodník, kterého nikterak nezajímají místní politické poměry a nemá v plánu do nich ani vstupovat. Čínská strategie neangažovanosti v interních záležitostech jiných států se zalíbila mnoha africkým zemím⁵⁷.

Čína také pevně podporuje kulturně relativní pojetí problematiky lidských práv. Čínsko-africké vztahy stojí na pevných základech vzájemné výhodnosti. Otázkou však zůstává, na kolik jsou tyto vztahy výhodné pro reálný každodenní život běžných Afričanů.

---

⁵⁷ Kagan Robert - The Return of History and the End of Dreams, ISBN: 030738988X

12. Závěr

Uzavřel bych tím, že každá mezinárodní organizace pragmaticky sleduje to, co považuje za své zájmy. Přístupy jednotlivých zemí nebo mezinárodních organizací ke zdrojové problematice jsou tedy primárně definovány a vytvářeny zájmy těchto zemí či organizací. Je tedy jasné, že například země OPEC budou mít vždy jiný pohled na ropnou problematiku než např. členské státy Evropské Unie nebo USA. Mám za to, že by bylo totálně utopistické předpokládat, že bude někdy možné vytvořit tzv. „harmonicky fungující“ světovou společnost, která by byla schopna existovat bez surovinových válek.

Surovinové problematice budou vždy dominovat dvě věci a to „kdo co má“ a „kdo co chce“. Od tohoto se vždy budou odvíjet různé politiky a strategie jednotlivých aktérů. V případě této práce jsem se snažil porovnat jednotlivé klíčové surovinové strategie aktérů jako ČR, Evropská Unie, WTO, G8, G20 a OECD, OPEC, Čína a další. Zajímalo mi, v čem se liší, co mají společného a popřípadě kdo od koho co převzal a přijal za své. Na základě pročtení a pečlivého porovnání nesčetných materiálů uzavírám tím, že jednotlivé strategické studie jsou navzájem od sebe velmi opisované a přepisované. Můžeme zde tedy hovořit o prvotnosti a druhotnosti studií podle toho, která byla napsána dříve a jaké se jí nechaly inspirovat později. Toto pravidlo platí logicky u strategických hráčů (zemí a organizací), které mají stejné nebo obdobné výchozí podmínky a obdobné cíle a představy o své budoucnosti. V rámci naší západní civilizace toto pravidlo platí přiměřeně pro Spojené Státy Americké, Evropskou Unii, Českou Republiku, G7, OECD a další. U jednotlivých členských zemí Evropské Unie se dá pozorovat v určitých oblastech značný soulad jejich energetických a surovinových politik podle diktátu Bruselu. Pravidlo však zůstává, že každá země EU je primárně odpovědná sama sobě za svoji jak energetickou tak surovinovou politiku.

Největší a nejzajímavější rozdíly ve strategických studiích shledávám u hráčů, kteří mají odlišné výchozí podmínky, odlišné mocenské ambice a odlišné představy o svém globálním směřování. V kontrastu k zemím a organizacím západní civilizace bych uvedl Čínu a země tzv. třetího světa. V případě Číny je velmi výrazná její surovinová „GO OUT STRATEGY“ ve které, stanovuje svoje

plány a ambice se chovat politicky velmi asertivně kdekoli na světě odkud je možné získat surovinové zdroje. Dnes je to vidět zejména na čínském pragmatickém přístupu k surovinovým zdrojům na africkém kontinentu. Čína zde neotravuje politické reprezentace jednotlivých států s lidsko-právními záležitostmi. Postupuje zde čistě a pragmaticky jako obchodník, který zná pouze dvě věci – zisk nebo ztrátu. Vlády jednotlivých afrických zemí tento čínský přístup vnímají jako příjemnou alternativu ke starému západnímu způsobu, který s sebou přináší celou řadu omezování a „lidsko-právních kázání“. Velmi důležitou součástí čínské strategie v Africe je vyvolávání pocitu sounáležitosti a kulturního porozumění s africkým kontinentem. Čína se zde obratně stylizuje do role ochránce rozvojového světa před tzv. „zlým západem“. Sama o sobě zde hovoří jako o největší rozvojové zemi a o africkém kontinentu jako o místě s největším počtem rozvojových zemí.

Zcela zásadní rozdíly jsem dále shledal na přístupu jednotlivých hráčů k vzácným kovům. Zde proti sobě opět stojí vývozci a dovozci. Situace je zde matematicky mnohonásobně extrémnější než u čehokoli jiného. Na straně vývozců vzácných kovů jsou nejsilnějšími hráči Čína (94 - 96% světových zásob vzácných kovů) a několik dalších zemí tzv. „třetího světa“ převážně v latinské Americe. Zde se vede politicko-diplomaticko-ekonomický boj o problematiku tzv. vývozních omezení (restrikcí) na straně jedné a ideálem volného obchodu na straně druhé. Další rozměr je zde také to, že země dovážející vzácné kovy si na ně často zavádějí importní cla – (jedna z forem importních restrikcí). Země vyvážející vzácné kovy a zeminy zde zcela předvídatelně sledují svůj zájem o co možná nejvyšší zisky tak různými metodami omezují četnost svého vývozu. Tím zcela automaticky narůstá cena těchto statků. Viz tabulka „Rarity Value“ v obrazové příloze. Můžeme zde pozorovat analogii s OPEC a jejich tzv. „utahováním kohoutů“. Na druhé straně stojí ekonomicky nejrozvinutější země světa s velmi rozvinutým elektronickým hi-tech průmyslem, které jsou největším spotřebitelem a zároveň dovozcem těchto vzácných kovů. Tyto země zase zcela logicky podporují volný obchod se vzácnými kovy a zeminami bez státních zásahů. To by totiž zcela zásadně zvýšilo jejich dostupnost, a tedy snížilo jejich cenu. Tyto rozvinuté země si však s oblibou stanovují dovozní cla na vzácné kovy

a zeminy což není nic jiného než jedna z forem importních restrikcí. Toto je často kritizováno vývozcí těchto surovin a ne zřídka označováno za pokrytectví západu. Třetí svět je ze své perspektivy nespokojen s tím, že rozvinuté země po něm chtějí rušit exportní restrikce a sami si zavádějí četná importní omezení.

V problematice strategických surovin tedy vše funguje zcela předvídatelně, logicky a pragmaticky. Platí zde jako všude jinde, že nepřítel mého nepřítele je můj přítel a také, že národní zájmy a peníze jsou až na prvním místě.

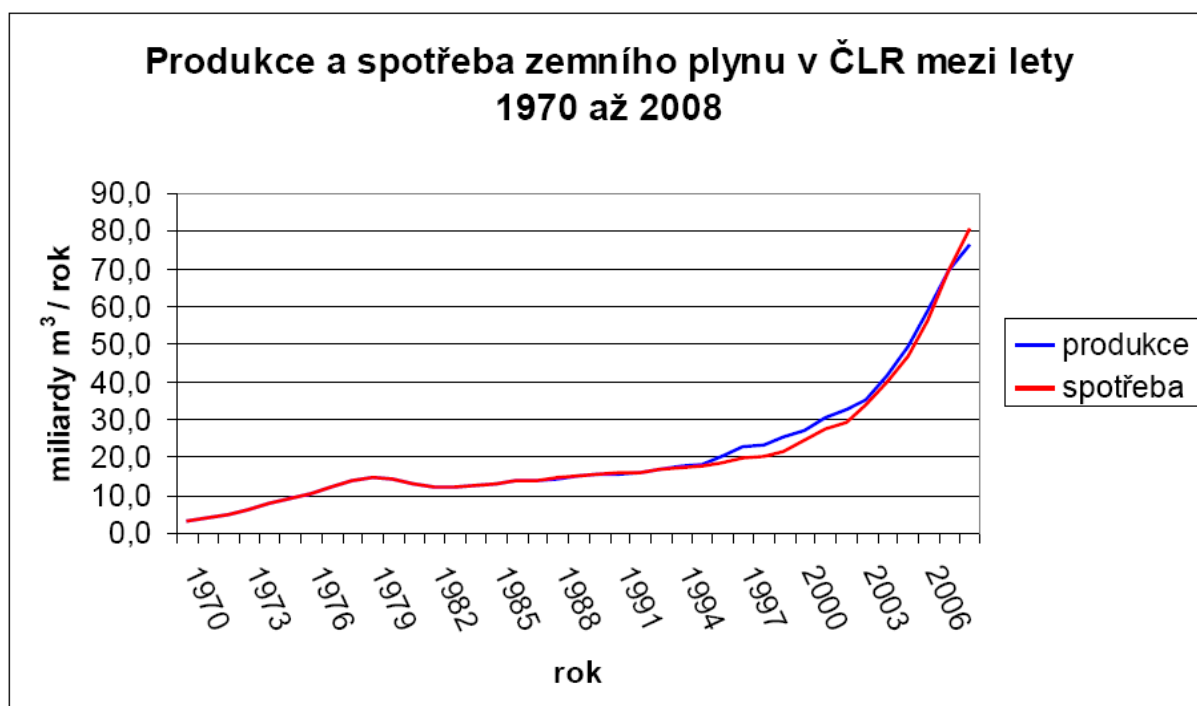
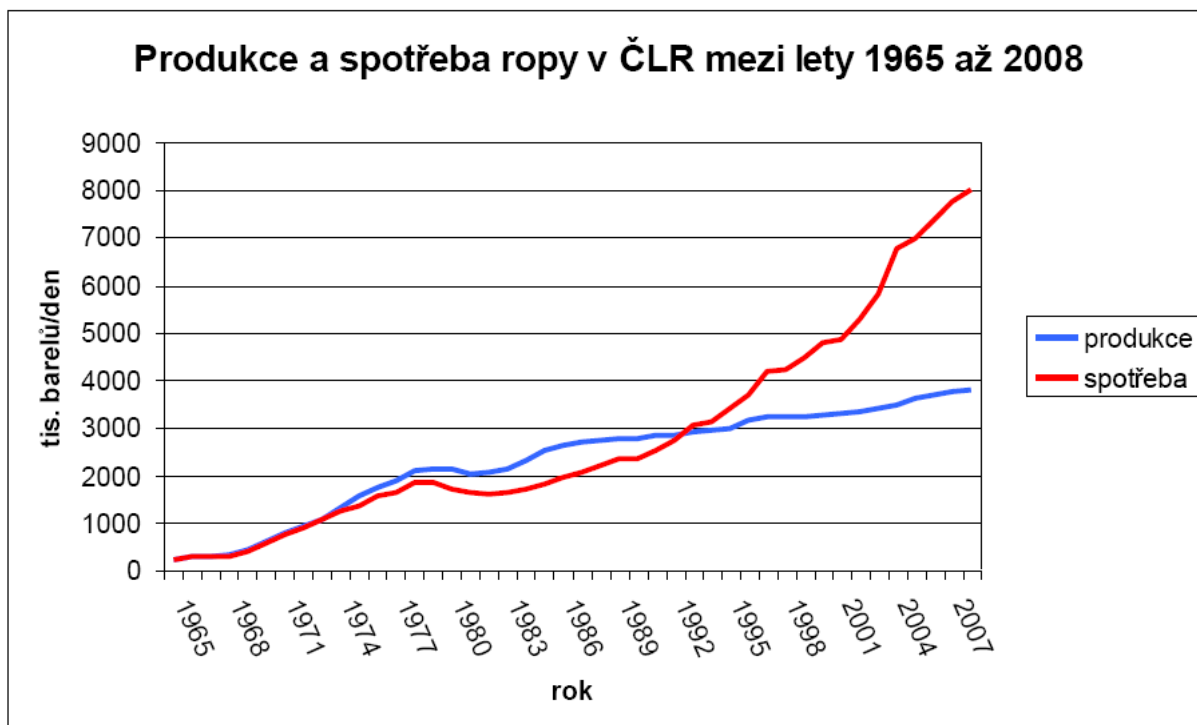
13. Seznam použitých zdrojů

- (1) Brown, Mayer. „*WTO Report on China's Export Restrictions on Raw Materials.*“ mayerbrown.com
- (2) CURTIS, JOHN. „*The New Resource Grab: How EU Trade Policy on Raw Materials is Undermining Development.*“ WEED, 2010.
- (3) Greenport.com. „*Combating illegal waste shipments*“, greenport.com
- (4) EK, „*Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě. Iniciativa v oblasti surovin – uspokojení kritických potřeb pro růst a zaměstnanost v Evropě*“, Komise Evropských společenství, 2008
- (5) EK, „*Sdělení komise evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů. Evropa účinněji využívající zdroje – stěžejní iniciativa strategie Evropa 2020*“, Evropská komise, 2011
- (6) EK, „*Sdělení komise evropskému parlamentu. Řešení výzev v oblasti komoditních trhů a v oblasti surovin*“, Evropská komise, 2011
- (7) EK, „*Critical raw materials for the EU. Report of the Ad-hoc Working Group on defining critical raw materials*“, Evropská komise, 2010
- (8) EK, „*Raw materials policy 2009 annual report*“, Generální ředitelství Evropské komise pro obchod, 2009
- (9) EK, „*Trade, Growth and World Affairs: Trade Policy as a Core Component of the EU's 2020 Strategy*“, Evropská komise, 2010
- (10) EK, „*Zpráva o překážkách obchodu a investic*“, EK, 2011
- (11) EK, Sdělení komise evropskému parlamentu a radě. „*Zajištění surovin pro budoucí prosperitu Evropy – návrh evropského inovačního partnerství v oblasti surovin*“, sdělení EK
- (12) EK, Sdělení komise evropskému parlamentu a radě. „*Plán pro Evropu účinněji využívající zdroje*“, EK, 2011.
- (13) Europa – Tiskové zprávy, Rapid. „*Innovation partnership to overcome Europe's raw materials shortage.*“ Europa, tiskové zprávy, Rapid
- (14) Ferguson Niall - *Civilisation-The West and The Rest*, ISBN: 978-0143122067
- (15) Ferguson Niall - *Collosus*, ISBN: 978-80-7363-026-3
- (16) George Orwell – *Animal Farm*, ISBN: 80-7299-075-6

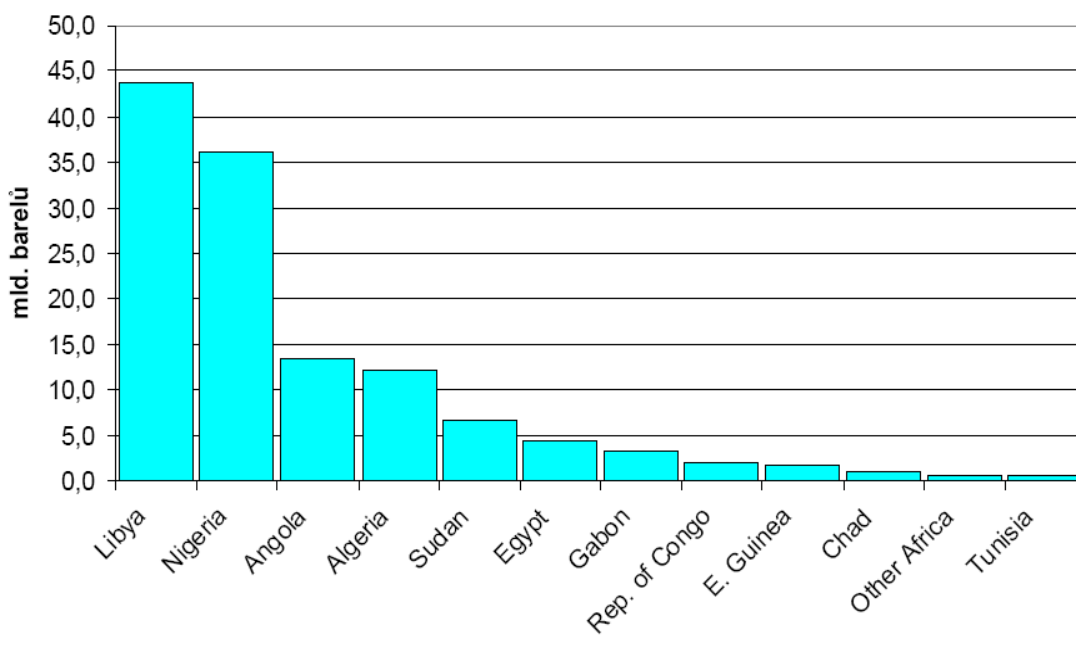
- (17) Huntington Samuel - *The Clash of Civilisations*, ISBN: 978-0-74323-149-7
- (18) Huntington Samuel – „*Who are We? – The Challenges to Americas National Identity*“, ISBN: 80-86182-87-8
- (19) Kagan Robert - *Of Paradise and Pover*, ISBN: 978-1-4000-4093-3
- (20) Kagan Robert - *The Return of History and the End of Dreams*, ISBN: 030738988X
- (21) Klaus Václav - *Modrá nikoli zelená planeta*, ISBN: 978-80-7363-243-4
- (22) Konzultace se zástupci Evropské komise: M. Tuininga (zástupce vedoucího odboru, GŘ obchod) a A. Carvalho (vedoucí odboru, GŘ podnikání), Brusel, 16. září 2011
- (23) Korinek, J. a J. Kim. „*Export Restrictions on Strategic Raw Materials and Their Impact on Trade*“ OECD Trade Policy Working Papers, č. 95, 2010
- (24) Mackinder, H.J. „*The Geographical Pivot of History*“, The Geographical Journal, 1904
- (25) Mackinder, H.J. „*Man-power as a Masure of National and Imperial Strength*“, National and English Review, XIV, 1905
- (26) Mackinder, H.J. „*Democratic Ideals and Reality: a Study in the Politics of Reconstruction*“, New York, 1919
- (27) Malthus, Thomas Robert, „*An Essay on the Principle of Population*“, London, rok 1798
- (28) Meadows D. H., Meadows D.L., Randers J., Behrens W.W. III. (1972): „*The Limit sof Growth*“ – Universe Books
- (29) Meadows D. H., Meadows D.L., Randers J. (1992): „*Beyond the Limits*“ – Chelsea Green Publishing Company
- (30) Morgenthau, H.J. „*Politics Among Nations – the Struggle for the Peace*“, New York, 1948
- (31) Morgenthau, H.J. „*In Defence of National Interests*“, New York, 1951
- (32) Morgenthau, H.J. „*The Purpose of American Politics*“, New York, 1960
- (33) OECD. „*The Economic Impact of Export Restrictions on Raw Materials*“, OECD Publishing, 2010
- (34) OECD. „*OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas*“, OECD Publishing, 2011.

- (35) OECD. „*Recommendation of the Council on Resource Productivity*“ OECD, 28. března 2008
- (36) OECD. „*Resource Productivity in the G8 and the OECD*“, OECD, www.oecd.org
- (37) OECD/UNEP. „*Conference on Resource Efficiency*“, Paříž, Francie, 23.–25. dubna 2008. <http://www.oecd.org/data/pdf>
- (38) Přátelé Země. „*Responsible or irresponsible: Europe's resource use and its impacts*“, Závěry konference, parlament EU, Brusel, listopad 2011.
- (39) RADA EVROPSKÉ UNIE. „*Conclusions on tackling the challenges on raw materials in commodity markets*“, Rada Evropské unie, 2011. www.consilium.europa.eu/.pdf.
- (40) RADA EVROPSKÉ UNIE. „*An integrated approach to a competitive and sustainable industrial policy in the European Union*“, Rada Evropské unie, 2009. www.consilium.europa.eu/uedocs/pdf
- (41) Summit G20. „*Roundtable on Commodities and Raw Materials – Remarks by Angel Gurría*“, OECD, www.oecd.com/intel/pdf/summitg20
- (42) Sun Tzu - *The Art of War*, ISBN: 978-1-78212-052-0
- (43) Usnesení Evropského parlamentu, „*Efektivní evropská strategie pro suroviny*“, EP, 13. září 2011.
- (44) Van Den Hende a Jennifer Paterson. „*Export Restrictions on Raw Materials: WTO rules and remedies*“, Bloomberg Law Reports, New York

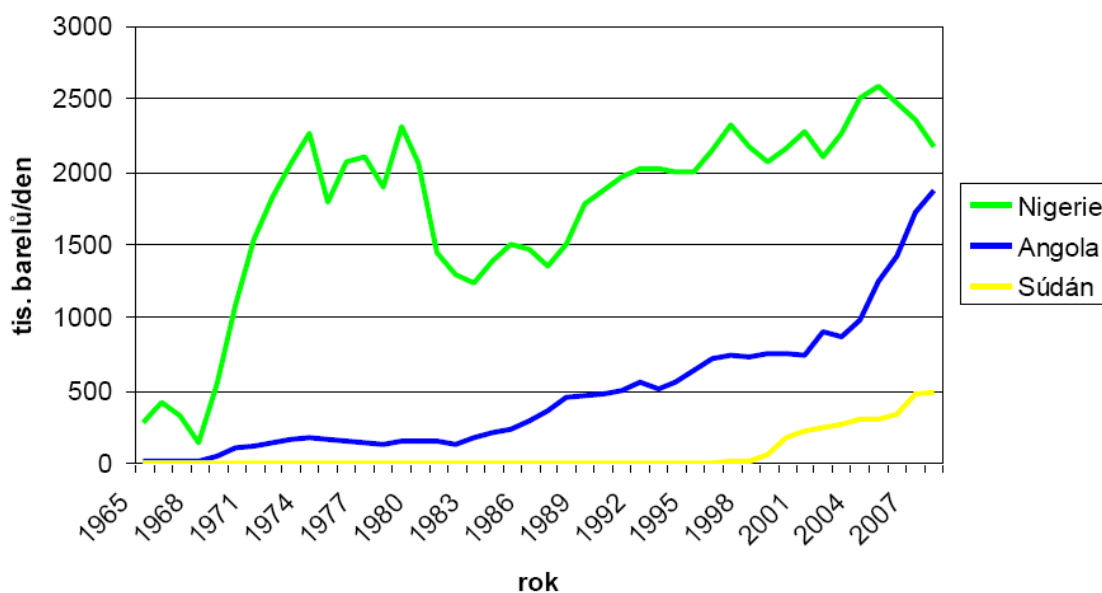
Obrazová příloha

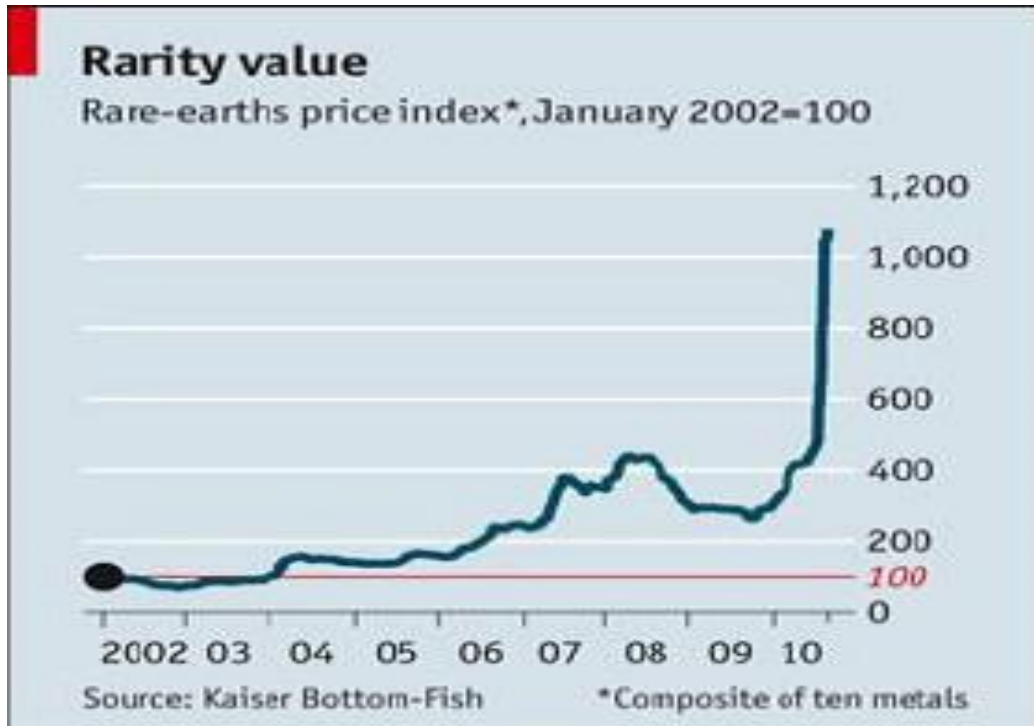
Zásoby ropy v afrických zemích v roce 2008

Produkce ropy v Nigerii, Angole a Súdánu mezi lety 1965 až 2008

Bezprecedentní nárůst hodnoty drahých kovů

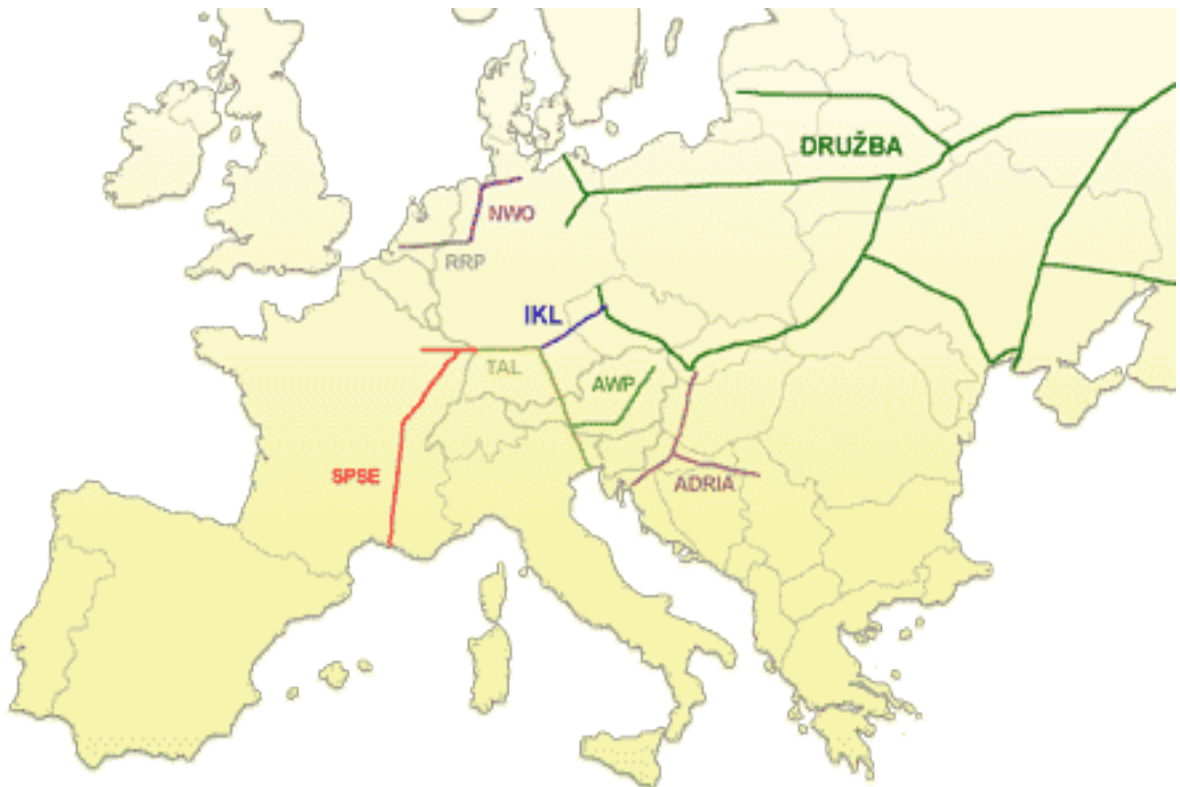

- 15 super vzácných kovů, které se využívají zcela výhradně v high tech odvětvích. Například výroba mobilních telefonů, satelitních telefonů, součástek hybridních motorů automobilů, stálých magnetů, infrared optiky, komponenty OZE (solární panely)

- Čínská Lidová Republika vlastní zhruba 95% světových zásob vzácných kovů a svoji nadvládu dále zvyšuje tak, že nakupuje podíly v zahraničních firmách, které těží ve světě zbylých 5%. Převážně se to týká snahy ovládnout Vietnamskou produkci a nakoupit podíly v Australských těžařských firmách.

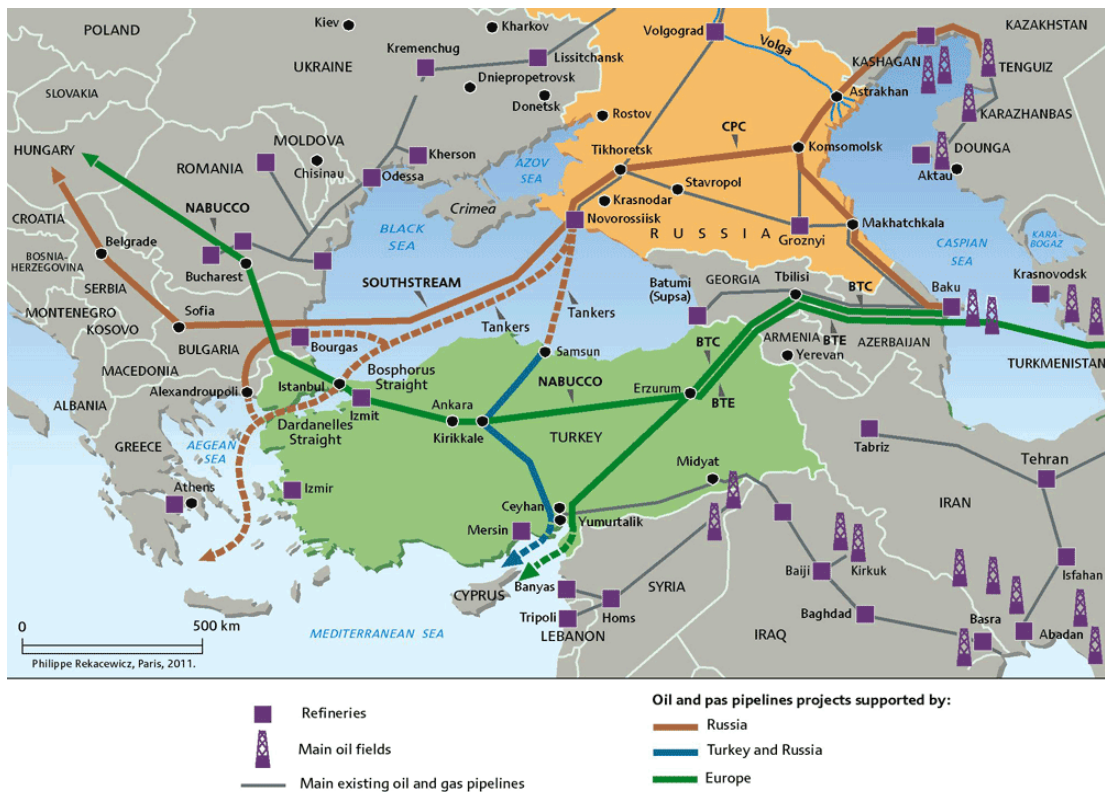
ČR vlastní 5% ropovodu TAL!

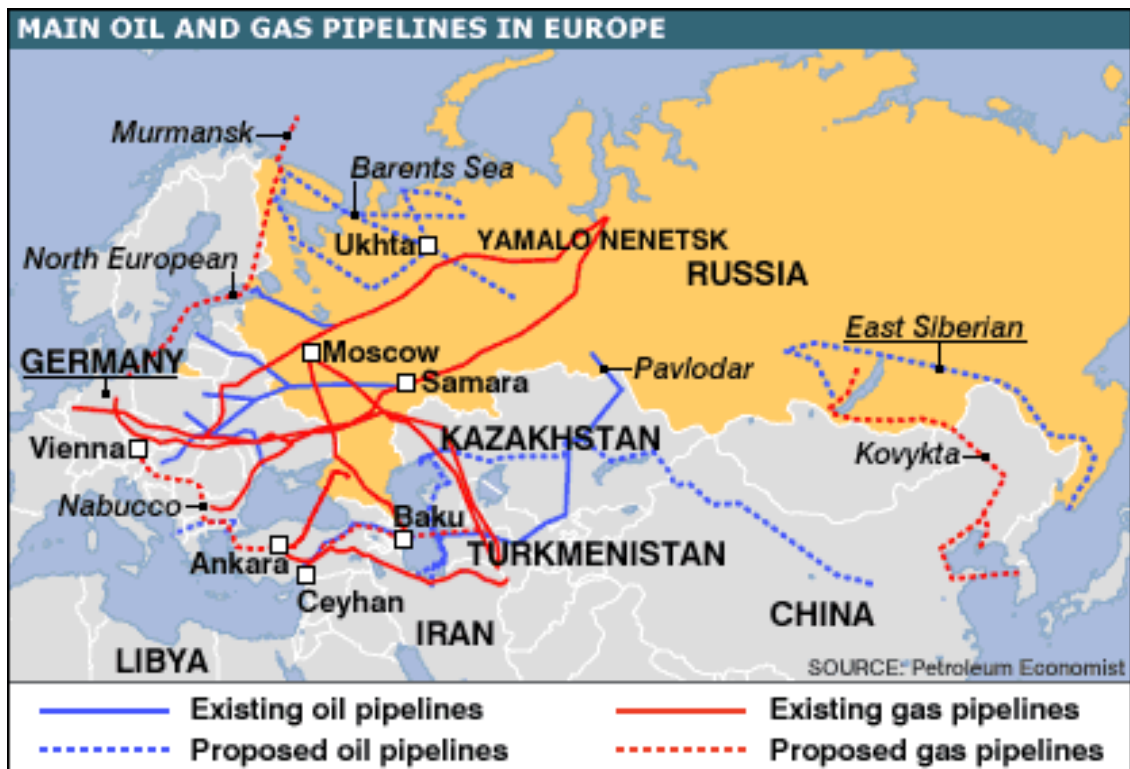
Plynovod Nabucco a jeho možné zdroje

Rafinerie a hlavní ropná pole dané oblasti

Hlavní ropovody a plynovody Evropy

Ropovody a plynovody jižní a východní Evropy

Myšlenka ropovodu PRO – osvobozující Evropu od závislosti na Rusku i Turecku

Ropovod družba

ČR se povedlo koupit 5% podíl ropovodu TAL!

Ropná pole Sudánu

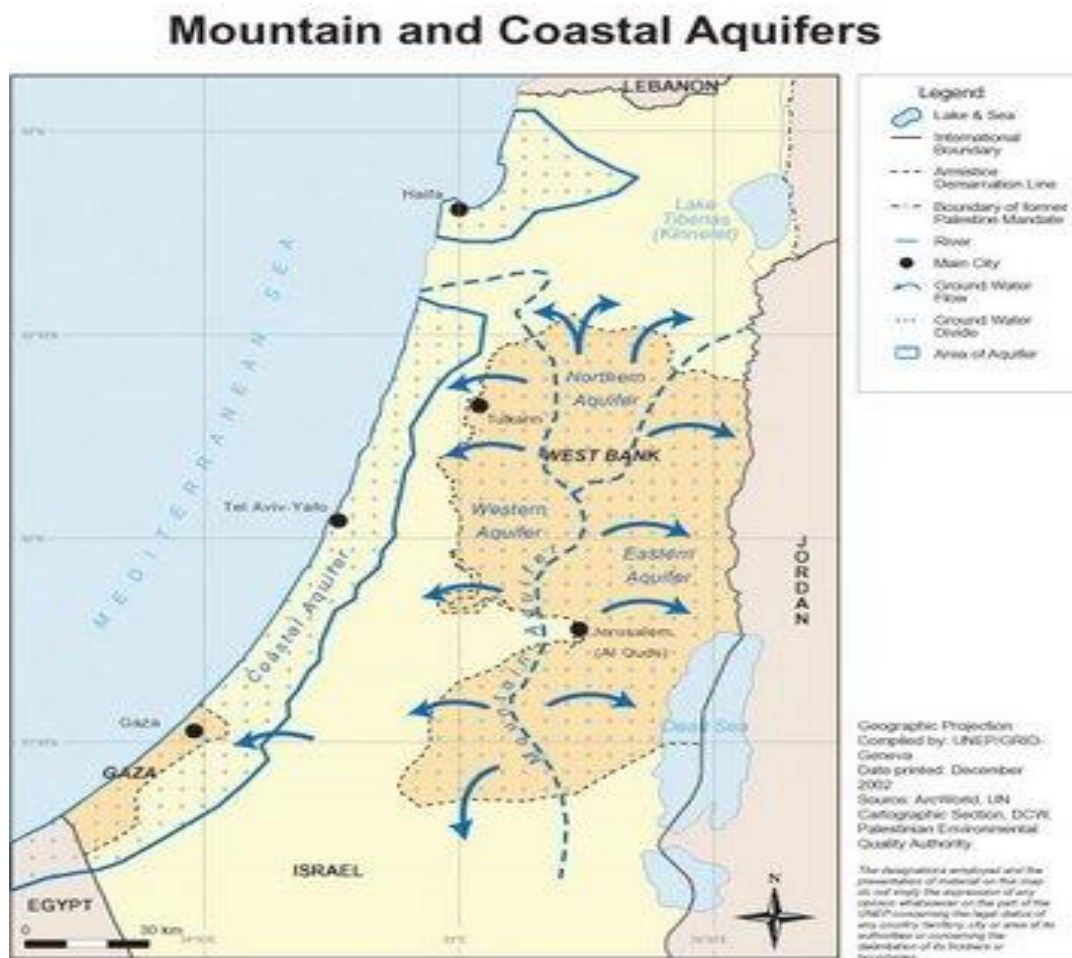
Sudan's oil fields

Války o zdroje jako běžná a tradiční součást našich životů...

Strategická mapa izraelské oblasti z hlediska zásobování vodou

Není studna jako studna – (denní boj o surovinné zdroje)

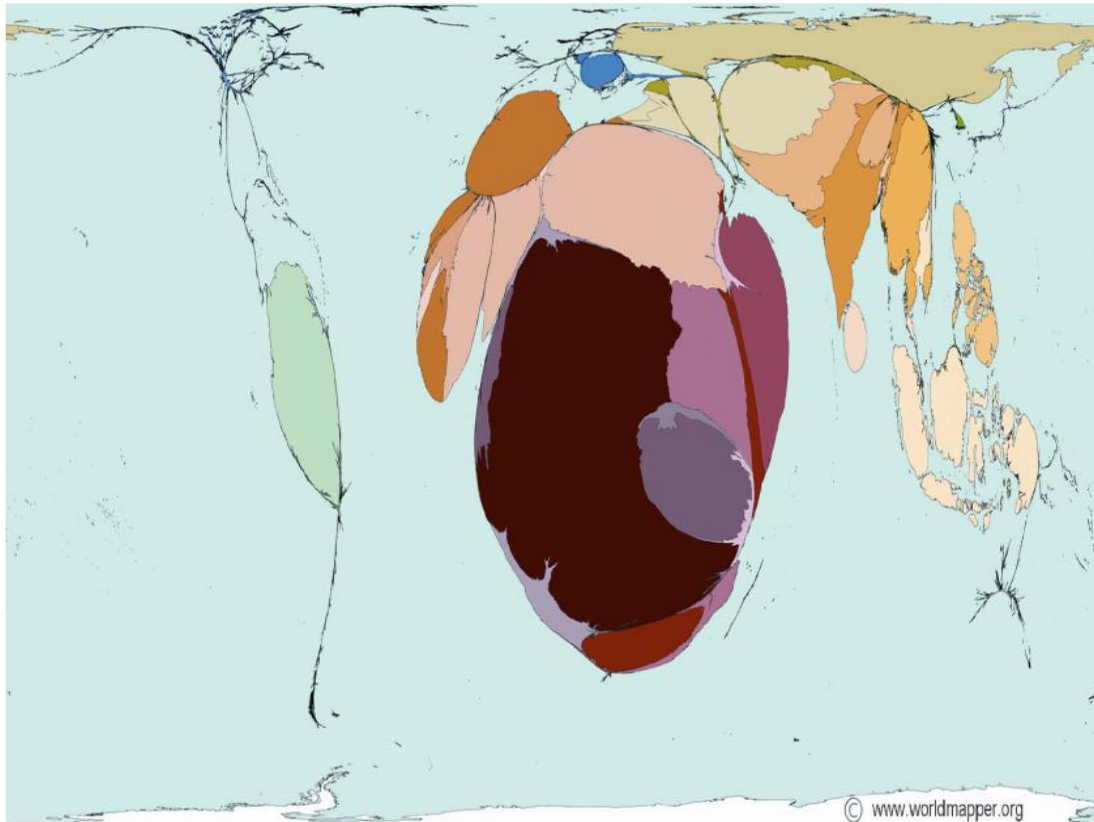
Pitná voda jako vzácný statek

Politická mapa světa dle množství obětí válečných konfliktů – rok 2002

Mapa vyjadřuje množství obětí ozbrojených konfliktů za rok 2002. © Copyright 2006 SASI Group (University of Sheffield) and Mark Newman (University of Michigan).

Zdroj: <http://www.worldmapper.org>

15. Schválené zadání kvalifikační práce

- „9. června 2015 12:30

Diplomová práce byla schválena garantem oboru

Název práce: Soupeření o zdroje: Hrozby a dostupnost stávajících zdrojů

Řešitel: Bc. Čulík Petr (Petr.Culik@vsci.cz)

Vedoucí práce: RNDr. Štalmach Pavel (pavel.stalmach@vsci.cz)

Schválil: Mgr. Svobodová Andrea, 09.06.2015 12:28

Tato zpráva byla automaticky vygenerována ze systému Škola OnLine.“

(Překopírováno ze školního emailu)

- Základní výzkumná otázka:

V čem jsou si podobné a v čem se liší klíčové analytické zdrojové studie.

- Cíl a metoda:

Práce bude koncipována jako komparace klíčových analytických zdrojových studií. První část práce se bude věnovat úvodu do zdrojové problematiky. Tzv. praktická část bude zaměřena na komparaci klíčových analytických studií – OSN, EU, USA, China, WTO, OPEC.....

(Překopírováno ze školního systému – záložka zadání kvalifikační práce)

Podpis autora práce: .....